

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 282

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XI METAI

JONAS RUGIS

ŽMOGUS VISUOMENĖJE

Tai, kad žmonės dar nesugeba pasidaryti panašūs į angelus, nesudaro užtektino pagrindo daryti jiems panašioms į skruzdėles.

Visuomenė nėra koks dirbtinis padaras, koks filosofų ar sociologų išmislis, abstraktus terminas. Ji yra žmonių gyvenimo natūralus pasireiškimas, vienas jų gyvenimo elementų, išplaukiančių iš jų prigimties.

Jau gilioje senovėje Aristotelis yra pasakęs, kad žmogus yra visuomeninis gyvis. Kaip toks jis yra linkęs į visuomeninį gyvenimą. Kiekviename normaliaame žmoguje randame polinkį į visuomeninį gyvenimą.

Bet būdamas visuomeninis gyvis, žmogus iš kitos pusės yra ir individuali būtybė, asmenybė. Kaip toks, jis nesudaro tokios visuomenėje dalelės, kokia yra skruzdėlė skruzdelyne, bet yra tos visuomenės savistovus narys, individas, su visomis savo asmenybės ypatybėmis. Tinkamai susiorganizavusi, sveika visuomenė nesiekia panaikinti žmogaus individualumo, o priešingai, kiek leidžia bendra visų gerovė, apsaugoja individą.

Bet jei buvimas sveikos visuomenės nariu neturi panaikinti žmogaus individualumo ir nepavergti jo asmenybės, tai panašiai ir žmogaus individualumas neprivalo užgniaužti žmoguje jo įgimtos ypatybės, — palinkimo į visuomeninį gyvenimą. Susilpnėjimas ar atrofija visuomeninio jausmo veda žmogų į egoizmą ir į mizantropiją, į tą nenatūralų ir pavojingą sau bei kitiems žmonių tipą, kurį taip vaizdžiai apibūdino Adomas Micevičius savo "Odeje jaunystei". Trūkumas individualumo veda žmones į tą rūšį žmonių, apie kuriuos dabar kalba daugelis mąstytojų, vadinančių juos masės žmonėmis ir kuriuos gerai apibūdina garsusis ispanų filosofas Ortega y Gasset. Jis sako, kad masės žmogus tik plaukia pasroviui, o jo gyvenimas yra beprasmis ir betikslis. Jis yra tik minios dalelė. Toks masės žmogus dažnai laiko save išimtinu žmogumi, stovinčiu aukščiau už kitus, bet tas jo įsitikinimas nepadaro jo tokiau. Masės žmogus vis labiau plinta įvairių kraštų visuomenėse ir moderniais laikais sudaro vis didesnę pavojų sveikam visuomeniniam gyvenimui ir tuo pačiu gražiai žmonijos ateičiai.

Senesniais laikais nepatenkinti visuomenės santvarka žmonės lengviau galėjo iš jos išsiskirti, bet šiais laikais, taip milžiniškai padidėjus žmonių skaičiui, tai pasidarė nebeįmanoma. Žmonių gyvenimas pasidarė tiek sudėtingas, kad žmogus pats negali patenkinti savo kasdieninių, būtinų, gyvenimiškų reikalų. Jis yra tampriai surištas su visuomene. Kiekvienas juk yra reikalingas daktaro ar advokato, kiekvienam tenka ieškoti pagalbos ar pataravimo įvairių specialistų, turėti reikalų įvairiose įstaigose ir organizacijose. Panašus ryšis žmogaus su visuomene yra ir dvasiinio gyvenimo srityje. Priklausymas bažnyčioms ir moralės bei etikos reikalavimai verčia kiekvieną matyti kituose tokį pat, kaip jis, žmogų. Kultūriniuose reikaluose žmonės pilnai priklauso nuo visuomenės su jos kultūrinėmis institucijomis, spau-

14 — 15 amžiaus lietuvis

(Iš Dr. V. Sruogienės parašytos Lietuvos istorijos, kurią leidžia Tėvynės Mylėtojų Draugija).

da, knygų leidyklomis, mokyklomis, bibliotekomis, muziejais ir t. t.

Iš tokio tampraus individo ryšio su visuomene išplaukia didelė visuomenės įtaka žmogui. Žinomas anglų mokslininkas Waddingtonas, tyrinėjęs tą klausimą, rašo, kad žmonės yra daug didesnio laipsnio, negu paprastai manoma, padarai tos visuomenės, kurioje jie gyvena. Žmonių prigimtis lengvai pasiduoda įtakai ir gali būti visuomenės kreipiama į blogį ar gerį.

Bet jei visuomenė veikia atskirą žmogų, individą, tai iš kitos pusės ir individas veikia visuomenę. Juk sveika, tikra visuomenė nėra minia, nėra susiburimas neturinčių savo nuomonės žmonių. Ji susideda iš atskirų savarankių asmenybių. Tie atskiri individai įvairiai pasireiškia visuomenėje. Vieni laikosi abejingai, nesąmoningai, pasitenkindami tuo, ką jie visuomenėje aptinka ir ką iš jos gauna, taip saktant, plaukia su srove. Kiti nesiduoda nėšami srovės, seka visuomeninio gyvenimo pasireiškimus, sielojasi pastebėtais blogais pasireiškimais ir mano, kad juos galima ir reikia taisyti, sudarant geresnį visuomeninį gyvenimą. Kuo daugiau tokių žmonių, tuo visuomenei geriau, tuo labiau jos gyvenimas tobulėja ir gerėja.

Visuomenės ir individo veikimas yra abipusis. Bet visuomenė faktinai yra žmonių padaras, sukurtas jų palinkimo į visuomeninį gyvenimą ir skirtas palengvinti jų kasdieniniam gyvenimui. Reiškia, žmogus, o ne visuomenė, yra pirminis, pagrindinis dalykas.

Jei visuomenės narys-žmogus visiškai pasiduoda visuomenei, nustoja savo asmenybės, tai jis pasidarė neveiklus, apsunkinančios tikrąją visuomenę masės dalimi, drumsčia ją ir trukdo jos gyvenimo gerinimą bei skaidrinimą. Tokie žmonės tampa masės žmonėmis. Jie ne tik žemina savo žmogiškumą, bet ir nusikalsta visuomenei, stumdami ją į masės-minios kategoriją, kurioje daugiau pasireiškia gyvuliški instinktai, negu žmogaus dvasios elementai. Todėl žinomas Lenkijos poetas Krasiński, išpranašavęs savo "Nedieviškoje komedijoje" bolševizmo baisybes, išreiškia pasibaisėjimą žmonių sumasėjimu ir patapimu galvijų banda. Tokio žmonių sumasėjimo siekia komunizmas, kuris,

kaip žinome, pavergia asmenybę partijos sukurtai visuomeninei tvarkai. Ne socialinė visuomeninė santvarka turi nustatinti individo nuomonės ir pažiūras, bet priešingai, žmogaus vidinis gyvenimas suformuoja jo visuomeninį nusistatymą. Visuomenės tikslas yra ne pavergti žmogų, bet apsaugoti asmenybę ir jo laisvą vidinį gyvenimą.

Esant tampriam ryšiui tarp žmogaus ir visuomenės, žmogaus elgimasis visuomeniniame gyvenime atsiliepia ne tik visuomenei, bet ir jo asmeniniam gyvenimui. Tą reiškinį galima palyginti su sniego kamuoliu, kuris riedėdamas vis auga ir blogai, jeigu jis pradeda riedėti suterštu, nšvarių šlaitu, vedančiu į blogį, į žmogaus asmenybės nykimą, į moralinį chaosą ir į visuomeninio gyvenimo išsigimimą, į vieną ar kitą žmonių vergijos formą.

Žmogus turi išsaugoti savo laisvą asmenybę, savo vidinę laisvę, savo įsitikinimus ir greta to būti geras visuomenės narys, įnešąs jai ir savo pastangas nukreipti visuomeninį gyvenimą geroj pusėn. Tada yra labai svarbu ypač šiais laikais, kuriais ryšys tarp visuomenės ir žmogaus yra labai didelis ir darosi vis tampresnis.

Šiais laikais niekas negali likti nuošaliai ir būti abejingas visuomenės reikalams, nes visuomenės reikalai yra ir jo asmens reikalai. Imant dėmesį, kad visuomenės ir individo veikimas yra abipusis, individas turi visuomenėje reikštis aktyviai. Būdamas pasyvus, jis tik priima iš visuomenės jos įtaką, nežiūrint to, ar ji gera ar bloga. Reikalas būti veikliu visuomenės nariu nereiškia, kad visi turi pasidaryti visuomenės veikėjai. Ne kiekvienas, dalyvaujantis visuomeninėse organizacijose, jau tuo pačiu yra visuomenės veikėjas ir priešingai, galima būti veikliu visuomenės nariu, nesant visuomeninėje organizacijoje. Svarbu yra nebūti abejingu visuomeniniams reikalams, turėti teigiamą nusistatymą visuomenės atžvilgiu ir susidomėjimą visais visuomeniniais klausimais. Toks teigiamas daugumos nusistatymas jau sudarys tam tikrą veiklią visuomeninę nuotaiką, o iš jos išplauks ir gyvas visuomeninis veikimas, nes juk žmonės gali noriai pasireikšti tik juos dominančiose srityse. O teisingas supratimas žmogaus ir visuomenės santykio svarbos turi iššaukti susidomėjimą kiekviename galvojančiame žmoguje.

Net ir tokie žmonės, kurie iš pažiūros turi dirbti tik savo profesinį darbą visuomenės gerovei, mato visą svarbą jų dalyvavimo ir domėjimosi visuomeniniu gyvenimu. Mokslininkai supranta tą reikalą ir per savo didžiuosius atstovus skelbia: palaikykime ryšį su visuomene ir atlikime savo pareigą visuomeniniam gyvenimui. Inžinieriai, susirinkę tarptautiniam kongresui Romoje, svarstė ne kokius profesinius reikalus, bet inžinieriaus rolės visuomenėje ir jo pareigų visuomeniniame gyvenime klausimus.

Visuomenė taip pat pasiduoda žmonių įtakai, kaip ir žmogus visuomenės. Ir kuo daugiau visuomenėje yra žmonių, sąmoningai joje dalyvaujančių, tuo ir tos visuomenės nuotaika darosi sąmoningesnė. O nesąmoningoji visuomenė krypta į minią, į žmonių masę, kurią valdo minios žemi instinktai ir nuotaikos arba demagogai — diktatoriai, panaudojantieji minios ins-

Pirštinaite

Mirga liūdna ir sunkiai alsuoja. Ašaros ritasi per veidą. Nors ji tyli, bet jos išvaizda ką tai sako...

— Mirga, kas tau.
— Kas? — ji atsiliepė. — Tu nežinai?..
— Ne, — atsakė Ožeksnis. — Kaip Dievą myliu, nieko nežinau.
— Pirštinaite... — tarė. — Iš kur ji?..
— Klausi, — tarė jis. — Bet ar tai jau taip svarbu?..
— Man svarbu, — tarė. — Tai liga...
— Juk tai skurlis, tai ir viskas.
— Tu laikai ją ant stalo, — tarė. — Juk galėjai numest kur.
— Suvenyras...
— Aha! — ji ištarė. — Ir tu sakai, kad tai nesvarbu.

Ji tyli ir žiūri jam į akis.
— Pasakyk viską... — tarė. — Aš, radusi ją ant stalo, visa nutirpau...
— Tai kodėl?
— Tu esi mano vyras, — tarė. — Ir tu, su kokia pentarda pini reikalus...
— O gal ne?..
— Nukąsk kryžiaus galą ir aš netikėsiu, kad ne...
— Sakyk viską!.. — šaukė ji. — Žinai, kad aš turiu širdies ligą ir galiu krist čia pat ant vietos.
— Reiškia, gązdini?..
— Ne, — tarė. — Aš geriu vaistus. Ir perreita naktį visai negalėjau užmigti.
— Tai kodėl?
— Ir vėl! — tarė. — Pasakyk viską...
Negaliu pakęst... Alpstu!

Ji užsimerkė, lūpos pamėlynavo ir nušviro kėdėje. Jis nusigando.

Ožeksnis atnešė vandens, bet Mirga buvo užsimerkusi ir tylėjo. Ir jis dabar nežino, ką daryt. Pūkt, pylė stiklą vandens jai tiesiai į veidą. Sušlapo jos krūtinė ir širdis. Ji suprunkštė ir jis pasileido juokais.

Ji užsidegė.
Pašoko nuo kėdės ir greitai atsidarė langą.
— Šoksiu!... — sušuko. — Kam aš čia dar painiojuos?..

ŽMOGUS VISUOMENĖJE

(A. kelta iš 1-mo psl.)

tinktus ir nuotaikas saviems tikslams siekti. Neseni dar laikai duoda mums tokių nesveikų visuomenių apvaldymo ir žlugdymo pavyzdžių.

Visuomenė, kaip koks gyvas organizmas, gyvuoja ir vystosi, siekdama pažangos ir aukštesnių moralės bei etikos dėsnių įgyvendinimo. Apie tai gražiai kalbėjo jau prieš 60 su viršum metų didysis rusų filosofas V. Solovjovas savo antroje kalboje apie Dostojevskį. Jis pabrėžė, kad pagrindinė idėja, kuriai tarnavo tas didysis rašytojas, buvo tikros, visuotinės krikščionybės idėja. Visuotinė krikščionybė jis laikė tokią krikščionybę, kurioje jos idealai įgyvendinami ne tik atskiro žmogaus gyvenime, bet ir visuose visuomeninio gyvenimo pasireiškimuose.

Kiekvieno žmogaus kaip visuomenės nario pareiga yra siekti tokio visuomeninio gyvenimo sutvarkymo, kad 1) kiekvienas žmogus galėtų laisvai tvarkyti savo gyvenimą pagal krikščioniškos moralės ir etikos dėsnius, galėtų tobulinti savo vidinį -aš-, nesutikdamas iš visuomenės tam kliūčių, o priešingai — tik pagalbą tų savo siekimų įgyvendinimui ir 2) tos visuomenės gyvenimas būtų tvarkomas tais pačiais moralės ir etikos dėsniais ne tik visuose principiniuose klausimuose, bet ir visuose smulkausiuose visuomeninio gyvenimo pasireiškimuose. Tik tokiu būdu yra atsieliamas visuomeninio gyvenimo persisunkimas Vakarų kultūros dvasia.

PRO MEMORIA

I

*Gaudė Nemuno krantai —
priešai priešus skynė.
Ten, o tėve, tu kritai,
keldamas tėvynę!*
Augo broliai keturi,
Ažuotais žydėjo.
Du palūžo pamary
nuo šiaurinio vėjo...
Kur trečiasis — kas žinos? —
Taip akiai sutemo!
Jį išgujo be žinios
iš tėvelių namo...
— — — — —
Tai atmint, kad Nemune
ašaros skalaujas,
kad jo kranto remune
žydi brolių kraujas!

II

*Žinai — seniai jau būsime numirę,
šėšeliais grįžę į namus,
o spengs laukai, o užaus žalios girios,
o žvaigždės kitiems dar skirstys likimus.
Baugiai girgždės prie tvenkinio senas kle-*
vas,
*lyg verks, kad Grainio liepa nukirsta. —
Ai, ne! Tai vėjas, tai vėjas,
lyg sodybos ramybę rudeniu išdavęs,
vis plėšys gyvą brolių šauksmą
ties išdraskytąja gūžta.*
Žinai — seniai jau būsime numirę:
gyvybė — paukštis praskrendas...
Juodi mirties žirgai į juodą girią
kitų kartų jau neš ir meilę ir skriaudas.

Riksmas.
Ji iškišo koją per langą. Jis ją sugriebė ir tempia į vidų. Ant gatvės atsirado tuoj būrys žmonių. Jie visi žiūri, klega ir rodo pirštais. Jis ją šiaip taip įsitraukė į vidų ir uždarė langą.

— Matai! — tarė. — Žmonės turėjo juoko.

— Per tave! — ji pasakė. — Tu esi mano vyras ir tau reikalinga, kokia pentarda...
— O gal ne?..

Tyla.
— Pasakyk! — ji šaukė. — Kitaip aš persprogsiu!

— Tai kas? — jis šnekėjo. — Tu atominė bomba?

— Baisiau!.. — ji šaukė. — Aš turiu sau galą pasidaryt.

— Darykis, — jis ištarė. — Ir ve kodėl.
— Kodėl?

— Tu vakar nebuvai namie, — tarė. — Taip?

— Taip.
— Buvo čia viešnios.

— Na?..
— Ir viena pamiršo pirštinaitę...
— Pamiršo?.. — ji ištarė. — Tu turėjai jai atiduot.

— Ji neėmė, — jis atsakė. — Tu turėsi ją atnešt pas mane į namus, — ji pasakė.

— Ve, kas čia darosi!.. — ji šaukė. — Reiškia, tu jai reikalingas?..
— Ne, — tarė jis. — Nei aš, nei ta pirštinaite jai nereikalinga.

— Kaip tai?
— Vasarą, — jis atsakė. — Rankos nuogos aukščiau alkūnių. Pirštinaitės plonos, permatomos. Tuščias skurlis.

— Tai mesk į šlamšto dėžę.
— Ji žino, kad čia liko... — tarė. — Pareikalautų. Būtų triukšmas.

— Tu jos paistai?..
— Žinoma, — tarė. — Mandagumo taisyklių.

Ji pagriebė pirštinaitę ir į ugnį. Dega. Ir Mirga juokiasi tokiu keistu, beprotišku juoku.

— Ata, ta, ta! — ji gėrėjosi. — Tai bent aš tave dabar supykysiu su ta pentarda.

— — — — —
— NAUJIENOS — CHICAGO 8. ILLINOIS
1955 M. BIRŽELIO 25 D., ŠEŠTADIENIS

EUGENIJUS ONEGINAS

Eiliuotas romanas

Vertė STEPAS VAZBYS

Vinco Krėvės-Mickevičiaus
Šviesiam Prisiminimui

ŠEŠTOJI DALIS

(Tęsinys)

XX

Namo sugrįžęs apžiūrėjo
Pistoletus ir vėl idėjo
Atgal į dėžę. Ir prie žvakės
Jis bando šilerį skaityti.
Bet jam širdies neužmigdyti.
Jo grožy veltui skęsta akys,
Nes Olgos vaizdas jį užstoja,
Skaistesnis da, nei tikrumoje.
Užtenka knygos. Plunksną ima.
Ir pasipylė žirniais rimai,
Pilni nesamonių jausmingų.
Jis patosan giliau vis sminga.
Net balsiai paskaitys juos tuoj,
Kaip girtas Delvigas puotoj.

XXI

Klajojau čia, beveik svetur,
Bet eilės šios dar išsilaiškė:
“O, kur dingai, auksinis laike
Pavasario kvapsningo, kur?..
Ką žada man tamsus rytojus?..
Už rūko šydo slepiasi jis.
Jį veltui skrodžia žvilgesys.
Beje... Lempties valia kartojas.
Gal žūsiu?.. Skrenda jau vilyčia...
O gal prazvimbs pro šalį tyčia?..
Vistiek... Viskam skirta lemtis.
Palaiminta vargų diena,
Palaiminta nakties tamsa.

XXII

Ištrykš aušružės spindulys,
Ir žemė svaiguly virpės.
Tik aš sustingęs ir tylis
Ilsėsiuos gal glėby mirties.
O vardas jaunojo poeto
Nugrims gelmėse lėtos Letos.
Pamirš mane... Tik tu man liksi.
Jaunystės grožio aureolėj
Nubraukti ašaros karoliui
Prie mano urnos gal atvyksi
Ir tarsi — jis mane mylėjo,
Man skirt jaunystę negailėjo.
Ateik prie tylinčios jau lyros.
Ateik, ateik, aš Tavo vyras...”

XXIII

Miglotai ir be ūpo rašė.
Esą romantiškai. Nors ašei
Ten romantizmo nematau.
Ir tuščia jo. Na, pagaliau
Pavargo Lenskis jau išsekęs,
Prieš aušrą merkias jojo akys.
Ir, kai jis žodį idealas
Priejo, kniumba, leipsta, galas...
Bet neilgai glėby Morfejaus
Jis lūkuriavo. Štai atėjęs
Kabinetan kaimynas taria:
“— Oneginas šunis jau karia.
(Tąsa 3-čiame psl.)

— O gal ne?.. — jis ištrėškė žodžius per lūpas. — Ji nepyks...
— Baisi velniava!.. — ji šaukė. — Tu net žinai, kad ji nepyks. Baisus pavojus!..
— Pavojus?.. — tarė. — Kam?
— Man, — ji atsakė.
Jis juokiasi.

— Dabar žiūrėk!.. — tarė jis. Aš ėjau Pen Lucy Road. Žiūriu. Pamesta pirštinaite. Buvau praėjęs, bet sugrįžau ir paėmiau.

Mirga nusišluostė ašaras ir nuėjo į virtuvę. Vėl greit sugrįžo. Ir jis pamatė, kad ji turi šlapią mazgotę. Jis greit suprato, ką tas reiškia. Ir jis išnešė kudašių per duris.

EUGENIJUS ONEGINAS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Septintą muša. Laikas keltis.
Oneginas jau baigia šaltį”.

XXIV

Bet apsiriko. Priešas jo,
Lyg kirvis įmestas į dugną,
Sau drybso, nors ir muški būgną.
Jau šmėklų baigiasi vaidmuo,
Nakties šešėliai nyksta vis.
Nenuorama rėksnys gaidys
Jau šaukia Vesperą užkimęs,
Bet mūs' Onegino nė žymės.
Aukštai jau rieda saulės diskas.
Pūga klajoklė blizga, tviska.
“— E, po perkūnais!” — šaukia jis,
“— Miegu, kaip šeškas tinginys”.
Ir puola ruoštis į kelionę.
Skubėti reikia, ak, karionė!

XXV

Jis skambina. Tuoj pasirodo
Giljo, jo tarnas paslaugus.
Chalatą, šlepetes paduoda
Ir neša baltinius naujus.
Oneginui skubu kol kas.
Jis liepia tarnui jį lydėti,
Paimt šaudyklę ir kulkas
Ir į roges greičiau įdėti.
Lengvutės rogės nugabeno
Tuoj juodu prie malūno seno.
Išlipo. Neša tarnas jau
Lepažo vamzdžiūtis išvalytus.
Arkliai laukuose atokiau
Jau ėda avižas pelynatas.

XXVI

Prie užtvankos jau Lenskis pyksta.
Vis klausia — kodėl neatvyksta?
Štai ir Oneginas... Atleisti
Jis prašo, o Zareckis kaisti
Jau ima — kurgi sekundantas?...
Jis klasikas ir net pedantas,
Labiau kiek dvikovą tai liečia.
Jis žmogų kamuolin tuoj riečia
Ne dėl akių jo negražių,
Bet dėl rimtų tik priežasčių.
Aistringai mėgsta jis metodą.
Ir tik senovėje, atrodo,
Tokių nestigo, kiek patirti
Man tekę ir kartu pagirti.

XXVII

Oneginas nusišypsojo
Ir tarno pusėn tuoj pamojo.
“— Kur sekundantas?... Štai Guillot
Monsieur, bičiulis... Vardas jo
Nėra dar žinomas, tiesa.
Bet jis teisingas žmogysta’.
Zareckis nenustoja ūpo,
Nors raukiasi, prikandęs lūpą.
“— Na, gal pradėsime?”, Lenskio klausia
Oneginas... “— Gal būt’, galiausiai”.
Ir priešai, vakar dar draugai,
Suvesti sąskaitas lėtai
Žygiuoja... Jų sekundantai
Jau tariasi prie upės kranto.

XXVIII

Nūdien jie priešai... Ar seniai
Juos kraujo troškulys da skyrė.
Draugystės ryšiai nūn pairė.
Ir kur intymūs vakarai,
Darbai ir mintys, bendros šnektos,
Štai raukosi jų piktos kaktos,
Ir, tarsi priešai amžini,
Tik tykoja viens kitą smogti.
O kas jei imt ir prasijuokti,
Kol dar takai nekruvini?...
Gal imti ir paspaust rankas,
Gražinti valandas jaukias?...
Bet ne... Diduomenė pajuoks,
Ir liksi jai nei šioks, nei toks.

XXIX

Jau pistoletai sublizgėjo.
Į grūstuvą plaktukas skelia,
Į vamzdį kulkos randa kelią,
Šiurpiai gaidukas sutrakšėjo,
Ir parakas pilka srove
Jau gausiai ant laktos pabiro.
Na, kurį tūdviejų gi vyrą
Ties titnago žiebtą kulka?..

Guillot už kelmo tuoj užlindo,
Kai žingsnių trisdešimts du tiksliai
Zareckis skaito — aidas sklinda.
Jau meta apsiaustus draugai.
Kiekvieną veda prie ribos
Ir ragina pradėti juos.

XXX

“— Jau galit kautis!” Ir ramiai,
Nekeldami dar pistoletų,
Du priešai išdidžiai, šaltai
Jau pasijudino iš vietos.
Ir žingsnius keturis padaro,
Ir keturiom pakopom jie
Arčiau tavęs, žiauri mirtie...
Dar priešais eina, jau prie baro.
Ir kelia ginklą vienas jau,
Ir taikosi į Lenskio širdį.
Primerkęs akį Lenskis irgi
Atstato vamzdį... Bet greičiau
Oneginas iššauna... Amen.
Jau Lenskio ginklas puola žemėn.

XXXI

Atodūsis jo paskutinis.
Jis kelia ranką prie krūtinės
Ir griūna. Plyšta žemės pančiai.
Jo žvilgsnis mirtį, bet ne kančią
Atspindi. Panašiai kalnuose
Skaistesnė saulės spinduliuose
Jau slenka sniego atbraila.
Žudikas, veltui smarkiais šuoliais
Prie draugo auštančio pripuolęs
Jį purto, šaukia... Jo auka
Jam niekad rankos nepaspaus.
Liūdnei varpai dar šiandien gaus.
Nuvyto žiedas be aušros,
Neteko aukuras liepsnos.

XXXII

Gulėjo nebylus... Keista
Atrodė rimstanti kakta,
O kraujas sunkėsi lėčiau.
Ir prieš akimirką nejau
Krūtinę kelė įkvėpimas,
Jaunystės polėkių troškimas,
Pagieža, meilė ir viltis,
Gyvybės džiaugsmo svaigulys?...
Nūnai, lyg rūmuos’ apleistuos’,
Širdy pelija nykuma,
Laňgai užaklinti kreida.
Nėr kam varstyt langinių juos’.
Kur šeiminkė, kur meili?...
Be pėdsako pradingo ji.

XXXIII

Kaip malonu — jūs spręskit patys —
Epigrama igelt dvikojį
Ir dar žiūrėt, kaip jis atstotęs
Ragus ties veidrodžiu sustoja
Ir piktas keikias iš peties:
Nenori atpažint savęs.
Dar maloniau, mieli draugai,
Kai jis sušunka — “aš tenai!”
Ir malonumo jums pakaktų
Į priešą tiesti ginklo kylį,
Besiruošiant į šlapią kaktą
Švininės kulkos leisti gylį.
Bet jį pas protėvius nusiūsti,
Ar malonu kažin pajusti?

XXXIV

Ir kas, jei jūsų pistoletas
Bičiulį tvirtą, lyg atletas,
Kaip smilgą, kerta vien už tai,
Kad ižeidė ir gal tiktai
Žvilgsniu puotoj nepadoriu,
Net jei žodžiu neatsargiu.
Ar pats pašokęs, tarsi jautis,
Jus iššaukė lig kraujo kautis.
Sakykite — jausmai kokie
Pripildo jūsų sielos indą,
Kai, va, po dvikovos lauke
Jo kojos žemės nebemindo;
Kai jis jau kurčias, nebylus
Ir jau negirdi šaukiant jus.

XXXV

Sulaukė keršto tuščio vaisių.
Suspaudęs pistoletą baisu,
Į Lenskį žiūri sukvailėjęs.
“— Tai kas? Negyvas”. — tuoj priejęs

Kaimynas sprendžia. — “Miręs jis!”
Oneginas aidu kartoja
Ir mąsto — gal tai sapnas vis.
Jį sąžinės diegliai kamuoja.
Zareckis prisispaudęs drūčiai
Lavoną guldo ant rogučių.
Pajutę šiurpųjį kelevį,
Arkliai pašoksta, daro kreivę,
Strėle jau nešas per laukus,
Putotus kramtū brizgilus.

XXXVI

Jūs liūдите taip pat, draugai.
Vilčių džiaugsmingų sukury,
Jų puoselėti dar nespėjęs
Ir, taure vos dasilytėjęs,
Poetas miršta pakely,
“Sudiev” pasakęs amžinai...
Ir kur variklio jo degimas,
Kur jo jausmų, minčių kilnių,
Aukštų, švelnių ir net audringų
Plasnojimai?... Kaip žaibas, dingo.
Kur darbo ir žinių troškimas,
Kur baimė gėdos ir ydų,
Būties nežemiškos kerai,
Poezijos šventos sapnai?..

XXXVII

O gal pasaulio gėriui vyras
Šis buvo peranksti atėjęs?
Pastumt gal amžių būt’ galėjęs?...
Gal būtų jis garsus pilietis?...
Skardus, aidis jo balsas lyros
Kiekvieno stygą būt’ palietęs?...
Gal jis pakopą viršutinę
Visuomenės laiptų papuoštų?...
Šventųjų paslapčių gal pluoštą
Nusinešė į karsto skrynią?...
Ir prometejiški fliuidai
Jo sielos nieko jau negydo.
Ir amžiai, diegiantieji laimę,
Praskris, palikę jį atšlaime.

XXXVIII

XXXIX

Ir kam spėliot?... Gal mūs’ poeto
Kaip tik eilinė būt’ lemtis...
Grandinė metų nužvangėtų,
Ilgainiui gal atvėstų jis.
Užuovėją sau kaime rastų,
Mūzas pamirštų, apsivestų
Ir, laimėj pertekęs, rągotas,
Po chalatų jaukių sušilęs,
Pažintų būtį nešakotą.
Podagra sirgtų nepražilęs,
Menkėtų, tuktų, nuobodžiautų,
Kad kartą dar apžvelgęs trobą,
Vaikų apsuptas galą gautų
Tarp medikų ir kaimo bobų.

XL

Skaitytojau, kaip ten bebūtų,
Tu nenorėjai, kad jaunuolis,
Svajotojas, meilužis Olės
Nuo draugo rankos klaičiai žūtų.
Ir nuo sodybos tuoj į kairę
Iš tolo pamatysi gairę —
Šaknim dvi pušys susipynę,
Skalaujamos skaidraus šaltinio.
Ten mėgsta pasilsėt artojas,
Ateit grėbėjos parymoti,
Nuleisti skambantį ašotį,
Pasemt vilnelės, nors putojas.
Prie paversmio ten paunksmėje
Paminklas paprastas ryškėja.

XLI

Ir, kai pavasario lietūs
Saldaus pripildo žemę vargo,
Piemuo ten pina vyzą margą,
Dainoj minėdamas žvejus.
Miestietė štai jautri dama,
Ten vasarėlę leisdama,
Pro šalį juk prajot negali
Ir žirgą pasuka iš kelio.
Pritraukus pavadžius odinius,
Atleidus koją iš kilpinės,
Paskaito įrašą pilna
Jam gailėsčio — karšta rasa
Akis jos vilgo, jai graudu,
Jos blizga žvilgsnis po šydu.

(Pabaiga 4-tam psl.)

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

Kodėl nevartojame lietuviškų žodžių?

(Skaitytojo pastabos)

Dr. Margeris su dideliu pasiaukojimu bei kruopštumu pateikė pavyzdžių, kaip patys lietuviai vietoje savo kalbos gražių bei visiems suprantamų žodžių vartoja svetimų kalbų žodžius. Ir Dr. Jonikas savo rašinyje "Argi neturime lietuviškų žodžių" kalba apie tą patį reikalą. Pasirodo, kad asmenys, maišydami svetimuosius žodžius į lietuvių kalbą, dažnai netiksliai anuos žodžius vartoja, o dar dažniau klaidingai ištaria. Taip bežalodami savo kalbą, jie daro dvigubą blogybę: žaloja savo kalbą, o vaikai — jei tokių yra to asmens aplinkoje — nesąmoningai iš jo perima tokius žalojimus ir neturi progos išmokti savo grynos kalbos. Regis, patekę į anglų kalbos aplinką, lietuviai pasidarė mažiau atsparūs svetimyboms.

Bet, deja, ir lietuviai inteligentai dažnai prisidedavo ir net dar dabar prisideda prie savo kalbos žalojimo. Tokių nemalonių pavyzdžių gana dažnai galima užtikti įvairiuose šių dienų lietuviškuose spaudiniuose, neišskiriant nė šio gana kultūringo laikraščio. Š.m. balandžio 23 d. "Literatūros" priede A. Skaisgirio rašiny "Didįjį poetą minint" paminima Donelaičio 175 metų mirties sukaktis. Nors rašytojas pripažįsta, kad Donelaičio "Metų" poema laikytina tautinės lietuvių literatūros pavyzdžiu pilna to žodžio prasme ir, rodos, neabejoja Donelaitį buvusį lietuvi, tačiau kažin kodėl Donelaičiui prikergia lietuvių kalbai neįprastus žodžius "pastorius", "bepastoriaudamas". Jei jau tame pat

rašinyje vokiečių kilmės Jordanas vadinamas kunigu, tai kažkaip nemaloniai, tiesiog užgaunančiai skamba "pastorius" Donelaitis. Jau pradžios mokyklos mokinys sužino, kad Donelaitis buvo lietuvis ir kunigas. Tad "pastorius" prikergimas Donelaičiui stačiai nuteikia skaitytoją neįtikėtinais. (Red. pastaba: Mūsų paklaustas, A. Skaisgiris sako, jog jis dėl kalbamojo "pastorius" jokių tendencijų neturės. Jis apgaili, kad šio žodžio pavartojimo atveju pasekęs šaltiniai, iš kurių minimąjį straipsnį rašęs.)

Amerikiečių katalikų spaudoje galima pastebėti, kad ten kartais net aukšti katalikų dvasininkai vadinami pastoriais. Bet niekam, rodos, neatėję į galvą anuos dvasininkus lietuvių kalba vadinti "pastoriais". Tuo labiau, kad izraelitų tikybos dvasininkas arba rabinas lietuvių spaudoje vadinamas kunigu (1955.V.5 Naujienos). Rodos, jau būtų laikas atsikratyti to neigiamo papročio mūsų tautos žymiesiems žmonėms prikabinėti svetimybės.

Neįprastai skamba "Mitingas" steigiamajam seimui paminėti. Tokiame sakiny ir lietuviškas žodis "susirinkimas" skamba tikrai gražiau.

Skaitytojas K. G.

Anglų Kalbos Pamokos

K. KALNĖNAS
6402 So. Fairfield Ave., Chicago 29
(3-čias aukštas, durys po kairei, arti
63-čios gatvės ir California Ave.)
Duoda tremtinys prieš karą baigęs
Čikagos universitetą.
1 dol. 25 ct. val. — privačios.
VERTIMAI - ANKETOS - LAIŠKAI

Paminklas Robinzono Kruzo garbei

Anglų rašytojo Defoe sukurtam herojui, nenuoramai-keliautojui Robinzonui Kruzo, netrukus Hull'io mieste, kuris yra trečias didumu Anglijos uostas, bus pastatytas paminklas.

Daugumas žinovų tvirtina, kad savo klasikiniame veikalui rašytojas D. Defoe gavęs idėją iš tuometinio keliautojo Alexander Selkirk pergyvenimų. Apysaka, kuri buvo išleista 1719 metais, pavaizduoja Kruzo (Crusoe) jūrininku, kuris 28 metus išgyveno visiškai vienas Amerikos pakraščiuose esančioje negyvenamoje saloje, netoli didžiosios Orinoko upės žiočių. Ši istorija irgi nusako Robinzoną mačius netoliese kitą salą, kuri dabar atpažįstama kaip Trinidadas. Iš to išeitų, kad Kruzo gyventa Tobago saloje, nes tai yra vienišė sala, iš kurios Trinidadas matomas.

Apysakos apie Kruzo įkvėpėjo Aleksandro Selkirko istorija tačiau yra truputį kitokia. Šis karštabūdis škotas, jaunas būdamas, pabėgo iš namų ir susidėjo su anglų piratais. Susikivirčijęs su laivo kapitonu, buvo išsodintas Mas a Tierra saloje su dėže drabužių, šautuvu, paraku ir kulkomis, trupučiu tabako, kirviu, Biblija, peiliu ir katilu. Ten jis mito ožkų mėsa, kurias prieš tai saloje buvo užveisęs ispanų navigatorius Juan Fernandez. Per visą laiką Selkirkas užmušė apie 500 ožkų, sugiedojo psalmes, skaitė Bibliją ir nuolat kūreno laužą, signalizuodamas laivams.

1709 m. jo signalai buvo pastebėti anglų laivo. Jūrininkai surado Selkirką apsirengusį ožkų kailiais, ir jis jiems atrodė laukinis, kaip ir tos ožkos. Praėjo dar du metai, kol Selkirkas grįžo namo. Ten jis

vedė, bet greitai pabėgo nuo žmonos pas savo vienintelę mylimąją, būtent jūrą. Jūra keliaudamas jis ir mirė. Jo gimtajame mieste Largo, Škotijoje, dar šiandien stovi jam pastatytas paminklas.

Hull'io miestas, statydamas paminklą Robinzonui Kruzo, pagerbia ne tiek jo kūrėją Daniel Defoe ar įkvėpėją A. Selkirk, kiek fiktyvų asmenį, kuris ilgai ir sėkmingai kovojo su skurdu ir nepritekliais.

Iš iki šiol pastatytų paminklų fiktyviems, literatūros sukurtiems asmenims, National Geographic Society žiniomis, plačiausiai yra žinomi: Peter Pan'ui statula Londone, Hiawath'ai ir Minnehah'ai Minneapolyje, Tom Sawyer'ui ir Huck Finn'ui Hannibale, Mo. ir H. C. Anderseno pasakų Mažajai Undinei Kopenhagoje.

Tik ką išėjo 468 p. P. Abelkio istorinis romanas

ATLAIDU PAVĖSŲ

kaina 4 doleriai, ir 422 psl.

ZEMAIČIŲ KRIKŠTAS

kaina 3 dol. 50 ct. Drobės viršeliai. Skaičiusieji labai gerai atsiliepia apie abu romanus. Reikalaukite pas visus knygų platintojus arba kreipkitės betarpiškai į autorių, pasiusdami Money Order tokiu adresu: P. ABELKIS, 349 West 108th Place, Chicago 28, Illinois. Užsisakiusiems nemažiau 10 egz. duodama nuolaida.

Tel.: 89-1957 Tel.: 3-4882
WHITNEY STAPLES
(STAPULIONIS) REAL ESTATE
Certified Property Manager

Visi atvykusieji telefonu ar atvirukais užsiregistruoja savo adresu. Suinteresuoti gauna užsiregistruosius adresus ir visas kitas informacijas. Pardavimui dideli ir maži namai Miami, Miami Beach ir apylinkėse. Jei ieškai namų klausk Stapulionį.

1519 Congress Bldg., 111 NE 2nd Ave.
9251 Little River Blvd.,
MIAMI, FLORIDA

— Koks šventasis su uodega? — Atsakymą rasite MİSLIŲ KNYGOJE. Gaunama NAUJIE-NOSE tik už \$1.00.

EUGENIJUS ONEGINAS

(Tąsa iš 3-čio psl.)

XLII

Ji, grįždama namo per kalvą,
Ant žirgo supasi iš lėto,
Nuleidžia susimąščius galvą,
Jai gaila nuoširdžiai poeto.
Tokių jai klausimų yra:
Ir kas su Olga, ar ilgai
Ji dainiaus verkė, gal seniai
Jos ašarų takus sausra
Išdegino? Kur jos sesuo,
Oneginas ir kas su juo,
Vaiduokliu, tragišku keistuoliu,
Madingu botagu gražuoliu,
Bičiulio dainiaus žudiku?..
Pranešiu jums tai su laiku.

XLIII

Bet ne dabar. Nors iš širdies
Myliu Eugenijų lig šiolei.
Jį piešti noras neprapuolė,
Dar apie jį lyra kalbės.
Deja, nūn pakiša man metai
Vien rimtą prozą; jų verpetai
Žaismingą rimą, tarsi skiedrą,
Nusineša. Ir rytą giedrą
Nakties šešėliai užtušojo.
Kiti jau rūpesčiai galvoje,
Svajonės kitos jau apniko
Ir mano sielos sapną tykų
Jos vaiko vienumos kely,
Triukšmingo baltiaus sūkurį.

XLIV

Kitus troškimus pažinau,
Dar naują liūdesį patyręs.
Bet netikiu pirmaisiais jau,
O senas liūdesys nemiręs.
O kur, svajonės, jūs' saldumas,
Jums rimas amžinas — jaunumas?
Nejau ir jojo nebeliko,
Laikau nuvytusį vainiką?..
Nejau ruduo jau raudonuoja,
Pavasaris nuskrūdes sau
(Kaip aš juokais dažnai kartoju),
Amželis lūžo jau pusiau?..
Metelių trisdešimts veik sukako,
Ir grįžti nerandu jau tako?..

XLV

Taip, perkopiau jau savo kalną.
Rišu jau nuo Pegaso balną.
Sudiev, jaunyste margaspalve,
Nuliūdes tau kartoju "salve".
Už dovanas gausias dėkoju —
Už triukšmą, puotas ir audras,
Už liūdesį, saldžias aistras,
Už įkvėpimą vienumoje.
Naujoms kelionėms nūn rengiuosi,
Gal poilsį surasiu jose.
Sudiev! Jau tolsta praetis,
Pilna korių, tarytum avilys.

XLVI

Pažvelgsiu visgi atgalios

Be priekaištų ir atgailos,
Kur kaimo snaudžiančioj tyloje
Jausmai man įprastai banguoja.
O, tu, brangus įkvėpime,
Būk mielas svečias ir mane
Lankyk, prašau, nepasibeldęs.
Saldus man tavo balso aidas.
Jis dainiaus sielai tebyloja,
Kad vargas jai net surambėti
Ir, kas baisiau, suakmenėti
Viršūnių želiančioj baloje
Tarp marionečių išdidžių,
Pajacų, blizgančių kvailių.

XLVII

Tarpe klatingų, silpnavalių,
Padaužų, didelių vaikų,
Tarp niekšų, nuobodžių kukalių,
Teisėjų priekabių, kvailių,
Tarp dievobaimingų kokėčių,
Tarp savanoriškų vergų,
Garbės neturinčių piliečių,
Tarp neištikimų žmonių,
Tarp šaltų skleidžiančių sprendimų
Tiek kietaširdėj aplinkoj,
Šiurpioj bedugnėj tuštumoj,
Tarp apkalbų, kad pyktis ima.
Tam liūne, kur su jum, draugai,
Aš maudausi, deja, nūnai.

(Itrauktos eilutės — pradedant II lada išleistos. — Vertėjas).

1828. Michailovskoje.

(šeštosios dalies pabaiga)

Joninių šventė Rambyno kalne

Mūsų istorija ir visi senovės padavimai sako, kad nuo neatmenamų laikų Rambyno kalne buvo kurstoma dievams pasišventusių vaidilučių šventoji ugnis. Čie meldėsi ir prašė savo tėvynei palaimos lietuvių kunigai kriviais vadinami. Pačioje kalno viršūnėje buvo pastatytas didelis akmuo, atseit aukuras. Aplink augusios didelės ir sunkiai pereinamos girios. Net krikščionybės laikams prasidėjus, vis dar Rambyne degusi šventoji ugnelė. Dar daug metų Rambyno kalne buvo garbinami lietuviški dievai Perkūnas ir Pikelis. Laikui bėgant krikščionybė galutinai įsigalėjo. Lietuvių šventosios girios ir alkakalniiai pradėjo mustoti savo reikšmės. Jų vietoje pradama melstis puikiuose prabangiuose bažnyčiose. Kai kurie teigia, kad Rambyno kalne ir krikščionybei galutinai įsigalėjus vis dar lietuviai slapta rinkdavosi ir meldavosi pagoniškiems dievams. Ir tik vėlesniais laikais, Klaipėdos kraštą valdant vokiečiams, Rambyno kalne nustojusi šventoji ugnelė rusenti. Kalne esantį akmenį (aukūrą) malūninkas vokiecis Schwartz'as suskaldęs ir nusi-gabenęs į Tilžę. Iš jo pasidaręs girtas. Sakoma, kad apylinkėje jis negavęs žmogaus, kuris būtų sutikęs suskaldyti akmenį. Atsivežęs iš Vokietijos tris darbininkus vokiečius. Šiems beskalbant, įvykusios nelaimės: vienam akis buvo išmušta akmenis skeveldra, antram darbininkui buvo nutraukta ranka, o trečias po kelių dienų miręs. Vėliau lietuviai taip pat rinkdavosi Rambyne, bet tik vieną kartą per metus, būtent, per Jonines.

Klaipėdos kraštui prisijungus prie Lietuvos, Rambyno kalne Joninės buvo švenčiamos labai iškilmingai ir išpūdingai. Prieš pat Jonines kalne esanti aikštelė buvo apšvarinama. Joninių išvakarėse prie kažkieno atvežtų kelių nedidelių akmenų buvo užkuriamas mažas lauželis.

Į šventę Joninių išvakarėse pradėdavo važiuoti dviračiais, arkliais ir pėsti iš artimųjų kaimų ir bažnytkaimių jaunimas ir senimas. Vakare, laužui degant, daugiausiai skautai linksmindavo susirinkusius savo gražiomis išdaigomis, vaidinimėliais bei dainelėmis. Beveik kiekvienais metais kokia nors vaidintojų trupė pastatydavo patriotišką veikalą — vaidinimą. Po to artimesnių vietovių, kaip tai Bitėnų—Užbičių, Bardėnų, Jogaudų, Lumpėnų, Keleriškių ir šerėtlaukių dvaro žmonės vykdavo porai valandų į namus pramigti. Iš tolimesnių apylinkių kaip Viešvilės, Vilkiškių, Natkiškių, Pagėgių ir net Smalininkų ar Lauksargių atvykę būrai (ūkininkai) su dideliais vežimais pasilikdavo per naktį Rambyno pušnyuose. Jie laukdavo "paparčio žiedo pražy-dint".

Ankstų Joninių rytą, vos aušrai pradėdant brėkšti, o Ne-

muno pakrantėse dar tūkstančiams lakštingalėlių suokiant, į Rambyno kalne vykstančią šventę įvairiausios ekskursijos suvažiuodavo. Iš Jurbarko, Veliuonos, Seredžiaus, Kauno ir kitų prie Nemuno esančių vietovių ekskursantai atvykdavo garlaiviais; iš Tauragės, Šiaulių, Klaipėdos ir kitų tolimesnių Lietuvos vietovių ekskursijos atvykdavo traukiniais iki Pagėgių stoties, o iš ten ekskursantus atveždavo į Rambyno kalną autobusai. Kai kurios ekskursijos atvykdavo nusišamde iš vietos kelevinius autobusus. Prieš pat saulėtekį aukščiausioje Rambyno kalno viršūnėje pasirodydavo mūsų trispalvė.

Į šias iškilmes atvykdavo dažniausiai 7-to psėtininkų žemaičių kunigaikščio Būtegeidžio pulko dūdų orkestras. Kartais būdavo ir net pora tokių orkestrų. Į šventę atvykdavo iš Tilžės ir Ragainės miestų bei jų apylinkių lietuviai. Atsilankydavo ir žinomi Tilžės lietuviai — veikėjai: Vilius Vydūnas, Mačiulaitis, Jagomastas ir kiti. Susirinkus tūkstančiams žmonių, prasidėdavo programa. Rambyno šventę pradėdavo Martynas Jankus. Kalbas pasakydavo atvykę į Rambyno šventę Klaipėdos krašto veikėjai ir iš centro valdžios atsiųstas koks nors aukštas pareigūnas. Sakydavo kalbas ir šiaip organizacijų vadovai bei pavieniai asmenys. Beveik kiekvienais metais pasakydavo trumpą, bet jausmingą kalbą ir nenuilstamas Rytprūsių lietuvių veikėjas Vilius Storasta-Vydūlėraščius. Kartais vienas, o dažnas. Deklamuodavo tautinius egičiausią net keli chorai padainuodavo įvairių dainų. Po to vykdavo šiaulių būrių (kartais atvykdavo net keliolika ar keliosdešimt jų), santariečių, jaunųjų ūkininkų ratelių ir kitokių organizacijų paradas. Dūdų orkestrui grojant, pro aukštus svečius darniomis gretomis su vėliavomis, pražygiuodavo įvairių organizacijų daliniai. Po oficialiosios programos prasidėdavo linksmoji dalis. Jaunimas, dūdų orkestrui grojant, šokdavo ir žaisdavo iki vėlyvo vakaro. Senimas aplankydavo įvairius "bagamazninkus", kurių čia susirinkdavo daugybė. Kiti eidavo cirkininkų pasižiūrėti. Dar kiti eidavo į Rambyno kalne esančią vokiečio Vollberg'o alinę alučio pagurkšnoti ir pasišnekučiuoti. Vėlai vakare visos ekskursijos bei šiaip pavieniai atvykę žmonės ar ūkininkai, dainuodami skirstydavosi namo iki sekančių Joninių.

Rodos, 1936 m. Rambyno kalne Joninės ypatingai iškilmingai buvo švenčiamos. Iš visos Lietuvos kampu buvo privažiavę didelis skaičius įvairiausių ekskursijų. Atvyko ir buvęs teisingumo ministras Stasys Šilingas, kuris savo kalboje gana aštrokai pasisakė prieš vokie-

čius. Kaip kiekvienais metais, tap ir tais metais aplink juo ir viską užsirašinėjo įvairūs žurnalistai bei laikraščių korespondentai. Nemažas skaičius tokių žurnalistų atvykdavo ir iš Vokietijos. Visos kalbos bei dainos masėms žmonių būdavo perduodamos per gana stiprius garsintuvus. Esant palankiam orui, visą Rambyno kalne vykstančią programą galėjo girdėti ir Ragainės miesto bei jos apylinkių gyventojai. Vokiečiams tas baidisai nepatiko. Ministrui šilingui vos spėjus pasakyti kalbą, iš Tilžės miesto atpuškėjo ir savo pusėjo sustojo (Nemunas skyrė Lietuvą nuo Vokietijos) du garlaiviai, kuriuose buvo prigrūsta uniformuotų vyrų (Sturm-Abteilung — smogikų). Vienas garlaivis, atplaukęs iš Ragainės, sutojo ties Bitėnais. Vėliau buvo sužinota, kad vokiečiai buvo atsiuntę šiuos SA vyrus Vokietijos apsaugai nuo lietuvių invazijos.

Šios šventės išpūdziai ir ministro kalba buvo aprašyti Lietuvoje einančiuose laikraščiuose. Taip pat buvo aprašyta ir vokiškuose laikraščiuose. Vokiečiai savo laikraščiuose kaltino lietuvius nedraugiškumu Vokietijai ir pasiruošimu "Drang nach Westen"—į vakarus žygiuoti. Girdi, ministras kurstęs, o minia rėkavusi nedraugingus šūkius prieš vokiečius ir net dainą dainavę "Kur bėga šešupė, kur Nemunas teka, ten mūsų tėvyne, graži Lietuva". Anot vokiečių, šešupė tekanti per Rytprūsių kraštą ir lietuviams nesą ko ten ieškoti.

Dėl šios šventės vokiečiai net protestą buvo įteikę. Kai kurie žurnalistai bei korespondentai, aprašę šią šventę, vėliau turėjo aiškintis su teisingumo ministru.

Dabar šiek tiek apie Rambyną ir jo aplinką. Rambyno kalnas yra Pagėgių apskrityje (Klaipėdos krašte) Bitėnų kaimo laukuose. Pats kalnas gana aukštokas. Užlipus į pačią kalno aukštumą, puikiai maosi Tilžės, Ragainės miestai ir plati Rytprūsių apylinkė. Vakarinėje Rambyno pusėje teka Nemunas. Antroje Nemuno pusėje

— gražus Kriokiškių dvaras su didelėmis vešliomis pievomis. Nemuno pakrantės apaugusios žilvičiais ir kitokiais krūmais. Toliau lieknos aukštos eglės, ir pati kalno viršūnė apaugusi didelėmis pušėmis. Iš vakarų pusės Rambyno kalnas gana statokas ir ant jo užlipti vienu ypu negalima. Reikia porą kartų pasilsėti. Šiaurinėje Rambyno kalno pusėje Bardėnų kaimas; rytinėje — Lumpėnų bažnytkaimis; pietinėje — Bitėnų Užbičių kaimas. Iš šių pusių vykdamas į Rambyno kalną nepastebi jokios aukštumos, nes kalno plokštuma baigiasi plačiu ir dideliu nuolaidumu. Bitėnų kaimas yra tuo garsus, kad jame gimė, augo ir gilios senatvės (virš 80 metų) sulaukė Mažosio Lietuvos patriarchas Martynas Jankus. Deja, jam savo gimtinėje neteko net numirti. Bolševikams artinant, Martynas Jankus pasitraukė į vakarus ir mirė toli nuo gimtųjų Bitėnų, būtent vakarų Vokietijoje.

1930 Vytauto Didžiojo Metais Vytauto garbei buvo pasodinti du ažuolėliai, kurie po kelių metų išaugo į gana didelius medelius. 1938 metais medeliai buvo nupiauti. Saugumo valdininko Trakio buvo išaiškinta, kad šiuos medelius nupiovė Bitėnų kaime gyvenantis vokiecis Blessman. Jam padėjo suvokiētėjės lietuvis (deja, jo pavardė pamiršau). Jie ažuolėlius nupiovė kerštaudami lietuviams.

1937 metais buvo nutarta (ir lėšos po truputį buvo pradėtos telkti) pastatyti Rambyno kalne dideli namą. Namų statymo komitetui priklausė šie asmenys: Martynas Jankus, jo dukrelė Elzė, Mikas Kalasauskas, Aleksandras Žvinakis, Maksas Bungs ir šias eilutes rašantis. Beje, šio reikalo neteko realizuoti, nes po poros metų Klaipėdos kraštą atplėšė nuo Lietuvos rudasis nacizmas.

Dabar šią lietuviams brangią vietą ir visą Lietuvą apsiaubė baisusis raudonasis teroras.

— Ar jau aukojai šio vajuos metu tremtiniams gelbėti?

MOVING **PERKRAUSTYMAS** **MOVING**

APDRAUSTAS PERKRAUSTYMAS

IS TOLI IR ARTI

(Nauji dideli trokai - Naujaisi kraustyimo ironkiai)

(Ilgu metu patyrimas - Rigus ir sážiningas patarnavimas)

JUOZAS NAUJOKAITIS

2022 W. 69 St. Chicago 36, Ill. Tel. Wblbrook 5-9209

PRADĖK TAUPYTI ŠLANDIEN, -

TURĖSI RYTOJ!

TAIGI PRADĖK TAUPYTI ŠIOJE LIETUVIŠKOJE ĮSTAIGOJE.

Kiekvieno taupytojo indėliai yra apdrausti iki \$10,000.00.

BRIGHTON SAVINGS and LOAN ASS'N.

4071 Archer Ave. Tel.: Lafayette 3-8248

(į vakarus nuo California Avenue)

CHARLES ZEKAS, Secretary

OFISO VALANDOS:

Pirmad., Antradi., Penktadi. ir Šeštadienį 9:00 ryte iki 4:30 val. po pietų.

Trečiadi. 9:00 ryto iki 12 val. diena. Ketvirt. 9:30 ryte iki 8:00 val. vak.

Lietuvių kalbos žodynas sparčiai ruošiamas spaudai

Leidžiant prof. J. Balčiko ir kt. "Dabartinės lietuvių kalbos žodyno" antrąją laidą, susidurta su pirmosiomis didelėmis kliūtimis: žodyne žymiai daugiau pataisytinų vietų, negu iš pradžių buvo manyta.

Šitas žodynas, kaip jau rašyta spaudoje, yra vienintelis ir didžiausias, kokį kada nors turėjome ir kokio kito greičiausiai neturėsime ilgus dešimtmečius. Jis taip pat yra patikimiausias autoritetas kalbiniais klausimais, tuo labiau, kad žodžių aptartys geros, kirčiavimas teisingas, žodžių yra (apie 45,000 virš 1000-ye puslapių) daugiau, negu pakenkami. Visa bėda, kad komunistinė propaganda ir šio veikalo nepaliko be dėmesio, ir žodynas taip subolševikintas, kad vietomis jis daugiau panašus į bolševikų partijos trumpą istorijos kursą, negu į rimtą mokslo veikalą.

Žodžių aptarimai beveik ištiesai palikti neliesti, būtent tokie, kokius juos paruošė kalbininkai, ir tai laimė, nes antraip žodyną pataisyti esamose sąlygose būtų negalima. Tokių žodžių, kurių aptarimus reikės keisti naujais, yra nedaugiau kaip pusšimtis, ir jie visi politinio ar politiškai ekonominio pobūdžio kaip komunizmas, liberalizmas, buržuazija, socializmas, socialdemokratas, liaudininkas ir t.t. ir t.t. Būdinga, kad net toks nekaltas žodis kaip ūkininkas, aptartas pagal bolševikinės propagandos naujausiąją liniją ir likęs archaizmo buožinio žemvaldžio pavadinimu. Dalis šių žodžių bus aptarta, prisilaikant naujausiųjų enciklopedijų ir žodynų, daliai aptarimus parašyti prašyta eilė autoritetinių žmonių.

Žymiai geresnė bolševikų propagandai dirva atsirado žodžių iliustravimo pavyzdžiuose. Čia jau leidyklos politrukui didesnių sugebėjimų nereikėjo, ir jis pavyzdžių prikaišiojo iš visur, kur tik jų galėjo rasti: ir iš Lenino, Stalino, Markso, Engelso raštų, ir iš Stalino konstitucijos, ir iš bolševikinių "taikos" proklamacijų, kartu nepaliekant nuošaly neišjuoktus ir neiškeiktus netgi įvykius mūsų nepriklausomos valstybės gyvenime. Žodyne prieita prie tokių absurdu, jog žodžių iliustravimui lietuviškam žodynui versti pavyzdžiai iš rusų kalba parašytų veikalų, tartum lietuvių kalba būtų tiek elgetiška, jog joje tų pavyzdžių negalimū būtų rasti.

Žodynas nėra propagandos veikalas, ir mokslinis objektyvumas čia pirmoje vietoje. Tik tokius žodynus pažįsta kiekvienas kultūringas kraštas, ir tik tokis žodynas reikalingas mums. Todėl šiuo metu, ruošiant žodyną spaudai, rūpestingai jis perskaitomas, kad neliktų neskoningų ir nereikalingų vietų, o jas suradus, pa-

keisti neutraliais, bešališkais pavyzdžiais, suprantamais ir neerzinančiais skaitytojo. Dabar darbas jau gerokai pavarėtas į priekį, pirmieji 400 psl. jau sutvarkyti ir atiduoti spausdinimui. Pataisymams reikia daug laiko ir darbo, bet jie neliko nenugalima kliūtis.

Nėra jokios abejonės, kad "Dabartinės lietuvių kalbos žodyno" subolševikinimas buvo ne jos autorių ir redaktorių darbas, nes rimti mokslininkai, o jie tokie yra, sprendžiant iš žodyno paruošimo, nesitaps sau rankų tokiomis šlykštynėmis. Tai bolševikinio politruko pirštai, ir žodyno nubolševikinimas yra ne jo cenzūra, bet tik daugeliu atvejų bolševikinės cenzūros pašalinimas iš veikalo. Tą gal ir nevertėtų daryti, jei tik mes būtume to žodyno skaitytojai: mūsų antibolševikinis imunitetas toks didelis, kad joks propagandistas čia nieko neveiks. Bet mes manome, kad šitas žodynas gali būti reikalingas dešimtmečiais, jis pakliūs į rankas mūsų vaikams ir gal mūsų vaikų vaikams, o jiems atsparumo bolševikiniams melams gali ne visada užtekti.

J. K.

"Ligi pat XVIII amžiaus pabaigos Didžiojoje Lietuvoje negalima pastebėti jokio bendro susidomėjimo nei lietuviška kalba, nei literatūra", rašo prof. Vaclovas Biržiška "Senųjų Lietuviškų Knygų Istorijoje".

Lietuvių literatūros gimimas ir jos tolimesnis vystymasis yra aprašomas prof. Vaclovo Biržiškos "Senųjų Lietuviškų Knygų Istorijoje". Visi, kurie domisi mūsų literatūra šią knygą turėtų perskaityti. Knygos kaina: kietais viršeliais \$3.00, minkštais \$2.00.

Knygą užsisakykite šiuo adresu: NAUJIENOS
1739 S. Halsted Street,
Chicago 8, Ill.

Telef.: 29-198

SLOPPY JOE'S BAR

JUOZAS IR MARGARETA
GALACKAS

Lietuviai savininkai maloniai sutinka kiekvieną tautietį keleivį.
VYNAS — ALUS — LIKERIAI
GERAS VALGIS
Didelė svetainė ekskursantams ir grupėms.

201 DUAVAL STREET
KEY WEST, FLORIDA

Mes mokėsime
daugiau už Jūsų
santaupas.

OAK SAVINGS AND
LOAN ASSOCIATION

1429 WEST 18th STREET
CHICAGO 8, ILL.
Phone: CAneL 6-1640

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, JUNE 25, 1955

Lietuvių Taupymo ir Skolinimo Bendrovių Lygos Nariai

kuriose kiekvieno santaupos yra apdraustos iki \$10,000.00, o namų paskolos duodamos lengvomis sąlygomis.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSN.

6234 SOUTH WESTERN AVE.

CHICAGO 36, ILLINOIS

CRANE SAVINGS & LOAN ASSN.

2555 WEST 47th STREET

CHICAGO 32, ILLINOIS

DISTRICT SAVINGS & LOAN ASSN.

3430 SOUTH HALSTED STREET

CHICAGO 8, ILLINOIS

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 SOUTH 49th COURT

CICERO 50, ILLINOIS

UNIVERSAL SAVINGS & LOAN ASSN.

1800 SOUTH HALSTED STREET

CHICAGO 8, ILLINOIS

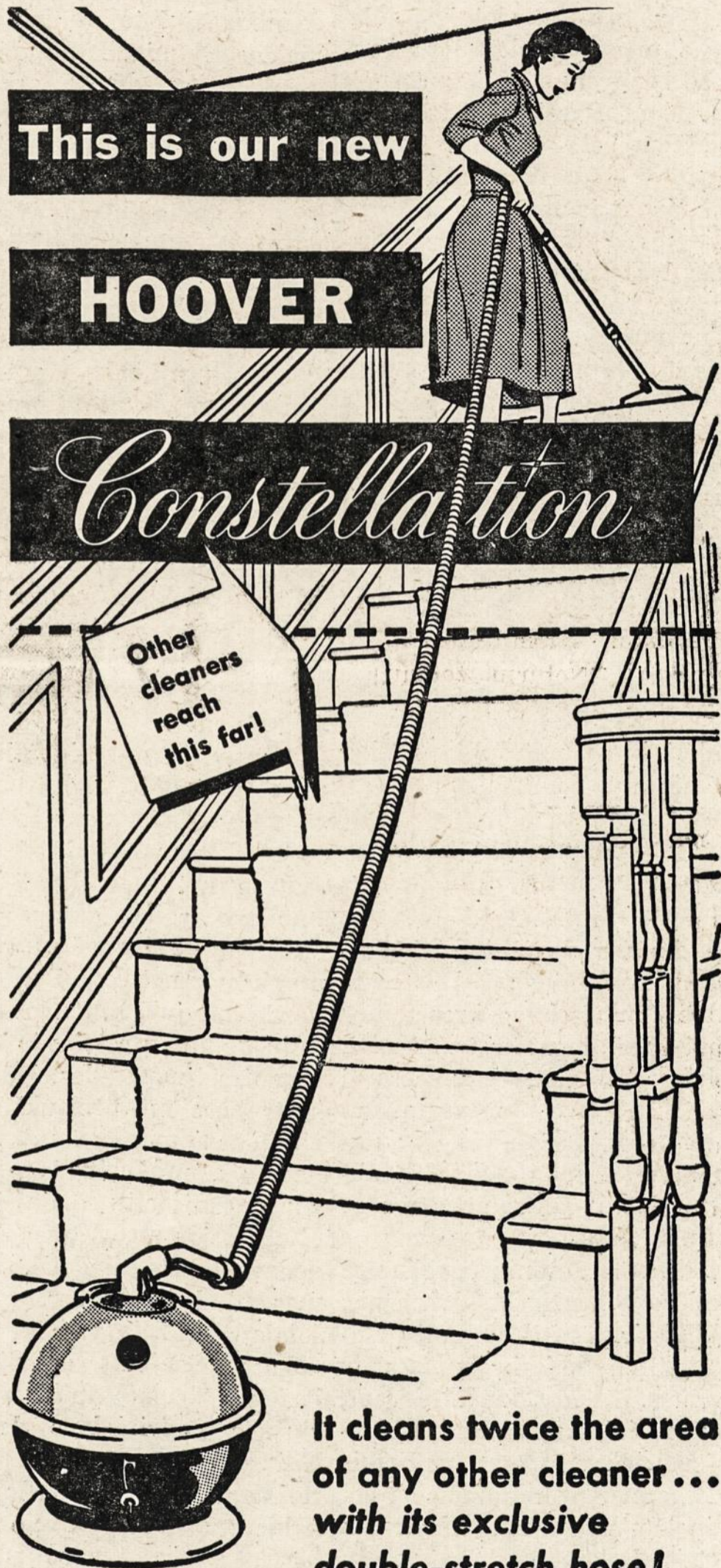
NOW AT UNION APPLIANCES

This is our new

HOOVER

Constellation

Other cleaners reach this far!

It cleans twice the area of any other cleaner... with its exclusive double-stretch hose!

Want to see something amazing? New double-stretch hose lets you go from one room to another, clean all the way upstairs, without moving the cleaner. A smart, small sphere—less than 12 inches from swivel top to easy-glide base—yet it's the world's most powerful cleaner. See it this week!

Special Introductory Trade-ins at

UNION APPLIANCES

40 So. Clinton Street DEARBORN 2-4838

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

IVAIRENYBĖS

Ne vienas kartais skundžiasi, kad JAV-bėse kartais esti karščiau negu tropikiniuose kraštuose. Kiekvienoje valstijoje, kaip praneša National Geographic News biuletėnis, buvo kada nors užregistruota virš 100° šilumos. Karščiausia vieta JAV yra Furnace Creek, Calif., vadinamajame Mirties Slėnyje, kur 1913 metais buvo užregistruota 134°F šilumos. Pasaulinį karščio rekordą tačiau laiko Aziza kaimelis, šiaurės vakarų Libijoje, kur 1922 metais rugsėjo mėnesį termometras rodė net 136.4°F.

* * *

Aukščiausiam šiaurės rytų JAV-bių taške, Mount Washington (6,288 pėdų) per ištisus metus dirba oro tyrinėtojų grupė. Šios grupės užregistruotas stipriausias vėjas čia buvo 1934 metais balandžio mėn. Tada vėjas pūtė 231 mylių į valandą greičiu.

* * *

Yra nustatyta, kad 500 mylių ilgio Kagera upynas, ištekas iš aukštumų į pietų vakarus nuo Viktorijos ežero, apie 4° į pietus nuo Ekvatoriaus, duoda pradžią Nilo upei, kaip praneša National Geographic Society. Tūkstančius metų Nilo pradžia geografams buvo mįslė.

* * *

Švelni ir mandagi rytų Pakistano gentis — riangai — turi keistą paprotį, už ką nors atsiprašdami, iškišti liežuvį. Tai reiškia: "Neturiu žodžių savo burnoje, kuriais galėčiau išreikšti kaip gailiuosi tai padaręs".

Apie požeminius traukinius

Požeminiais traukiniais susisiekimui žmonės jau naudojami beveik 100 metų. Pirmasis požeminis traukinys buvo pradėtas naudoti Londone 1863 m. Tuo metu buvo dar naudojama garo jėga. Amerikos kontinente pirmasis požeminis traukinys buvo pastatytas Bostone 1895 metais. New Yorko požeminė sistema veikia jau 51 metus. Maždaug to paties senumo yra ir Budapesto, Berlyno ir Paryžiaus požeminių traukinių tinklai.

Ispanija, Švedija, Japonija, Australija, Rusija, Kanada, Argentina, Austrija ir Norvegija irgi naudojami požeminių traukinių susisiekimui. Nors šios rūšies susisiekimai yra greitas ir patogus, bet iki šiol operuojančioms kompanijoms jos visur nešdavo nuostolius. Tik per paskutiniuosius kelis metus, National Geographic Society žiniomis, Madrido, Tokyo, Osakos ir Chicagos požeminių traukinių kompanijos galėjo pasidžiaugti mažu pelnu.

Neseniai, po 16 metų darbo, 7 mylių ilgio požeminė linija buvo pravesta ir Romoje.

Tiesiant šią liniją, buvo surasta daug istorinių vertybių:

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, JUNE 25, 1955

mozaikų, statulų. Kaip žinome, Romos gyventojai prieš daugelį metų jau turėjo katakombas — požeminius urvus, bet tada jie buvo naudojami visai skirtingiems reikalams.

Kerpė — patvarus augalas

Iš visų augalų mažiausiai išlepintais reikia laikyti kerpes. Kerpės auga ne tik ant medžių, tvorų, bet ir ant mūro namų sienų bei akmenų, nebijodamos nei didelių karščių, nei šalčių, ir labai sausame ir drėgname klimate. Kerpės suminkština uolas savo nepaprastai stipriu skysčiu, ir iš nusėdusių ant jų iš oro dulkių

suformuoja dirvos sluoksnį, tinkamą augti žolei ar net medžiams.

Gamtoje randama daugybė įvairių kerpių rūšių, iš kurių daromi dažai, krakmolos, esencija įvairiems kvepalams ir kt. Kai kurios kerpės naudojamos net alkoholinių gėrimų gamyboje. Šaltuose kraštuose yra kerpių, naudojamų žmonių bei gyvulių maistui. Kai kurios tautelės viduriniuose rytuose vieną kerpių rūšį mala į miltus ir iš jų kepa saldaus skonio duoną. Daugelis botanikų galvoja, kad ir Biblijoje aprašytoji manna, išgelbėjusi izraelitus nuo išmirimo badu,

buvo ne kas kita, kaip kerpių rūšis — Lecanora.

Mokslininkų manymu, kerpės arba į jas panašūs augalai auga ir Marso planetos oazėse. Jos ten kiekvieną sezoną keičia spalvą ir išvaizdą. Po ilgų stebėjimų Dr. E. C. Slipher iš Lowell observatorijos, (Flagstaff, Arizona) pareiškė: "Mar-se privalo rasti gyvybę! Jei-gu tenai nebūtų augalų, raudonosios dulės būtų seniai padengusios visą šios planetos paviršių".

Vincas Krėvė priklauso visiems lietuviams! fety'

WHAT YOU CAN GET FOR YOUR OLD WASHER

FOR A LIMITED TIME WE WILL ALLOW YOU

\$ 30⁰⁰

FOR YOUR OLD WASHER REGARDLESS OF MAKE, AGE OR CONDITION

on this **NEW DELUXE**

Model F701P (reg price) \$149.95
Your old washer ..... \$ 30.00
YOU PAY ONLY \$119.95

LOOK AT THESE FEATURES:

- DOUBLE-WALL CONSTRUCTION
- BOWL-SHAPED TUB
- TANGLE-PROOF AGITATOR
- SUPER-DUTY ALUMINUM WRINGER
- TROUBLE-FREE MECHANISM
- SPEED QUEEN "TIME-TELLER"
- MAXIMUM WASHER GUARANTEE

terms to suit your budget
BUY NOW and SAVE

Guaranteed Electric Appliance and Furniture Company

2876 WEST CERMAK ROAD

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

BISHOP 7-3333

Vienos klaipėdietės siaubingi atsiminimai

Maždaug prieš 25 metus, gyvendamas Klaipėdos krašte, pažinojau vieną centro valdžios tarnautoją. Tai buvo pasižymėjęs savo veikla šaulių sąjungoje asmuo. Mūsų pažintis tęsėsi iki pirmosios bolševikų okupacijos. Nuo to laiko jokių žinių apie jį neturėjau. Būdamas tremtyje, iš vieno klaipėdiečio girdėjau, kad esą visa jo šeima ir jis pats žuvę per bombardavimus.

Vieną sekmadienio popietę, vaikščiodamas palei Michigano ežerą, pastebėjau ant kranto sėdinčią, lyg kur ir matytą moterį. Rankose ji laikė vokišką žurnalėlį. Permečiau akimis adresą, — pavardė lietuviška: tokia pat, kaip ir mano buvusio gero bičiulio.

Užkalbinu lietuviškai. Klausiu, ar kartais ji nėra giminė mano buvusio pažįstamo. Moteris į tai atsakė, kad mano buvęs bičiulis — tai jos tėvelis. Prisimena ir mąne. Prasideda tarp mudviejų pokalbis. Pirmiausia ji paprašė nevadinti jos ponias, nes ji dar netekėjusi ir visai nemananti tekėti. Iš karto drovėjosi pasakoti apie savo ir šeimos pergyventą tragediją. Bet po ilgesnio pasikalbėjimo pradėjo pasakoti ir net sutiko, kad jos bei šeimos pergyvenimai būtų kuriame nors laikraštyje aprašyti. Ji papasakojo tokių dalykų, kurie civilizuotam žmogui sukelia tik pasibaurėjimą.

Čia turiu pastebėti, kad mergaitės prašomas, kai kurias datas, vietovių pavadinimus bei su ja drauge buvusių asmenų pavardes neskelbiu. O ji štai ką papasakojo:

Gimiau Klaipėdos krašte. Tėvelis tarnavo valdinėje tarnyboje. Motina iš profesijos galtingoji seselė. Sulaukusi įpėdinių, ji metė šį darbą ir tik namuose šeiminkavo. Turėjau dar ir brolių, kuris buvo 4 metais už mane vyresnis. Tėvelis, gavęs tarnybinį paaukštinimą, persikėlė į Didžiąją Lietuvą. 1940 m. tėvelį bolševikai iš tarnybos atleido, o sekančių metų sausio mėnesį, kaip "haudies priešą", uždarė į kalėjimą. Nežinau, kokius dokumentus motina pristatė vokiečių repatriacijos komisijai, bet ji su visa šeima galėjo "nepatriuoti" į Vokietiją. Atvykus į Vokietiją, po savaitės laiko į tą pačią stovyklą atvyko ir tėvelis, paleistas iš bolševikinio kalėjimo. Išvykdama į Vokietiją, aš jau buvau antros klasės, o broliukas penktos klasės gimnazistai. Per vokiečių patikrinimus gavome štampuotą vokiečių pilietybę (Gueltig nur fuer Altreich), galiojančią tik senajame reiche. Po pilietybės gavimo, praslinkus porai mėnesių, vokiškasis gestapas tėvelį suėmė ir 6 savaites išlaikė kalėjime. Kaltino tėvelį vokiečių skriaudimu, kai jis gyveno Klaipėdos krašte. Vėliau iš Lenkijos buvome perkelti į nedidelį miestą netoli Berlyno. Čia būdami, mudu su broliu lankėme vokiečių gimnaziją. Tėvelis dirbo vienoje lentpiūvėje. Motina kaip gailės-

tingoji sesutė — ligoninėje. 1943 m. rudenį tėvelį paėmė į kariuomenę, ir po šešių apmokymo savaitių pasiuntė į rytų frontą. Atsimenu, išvykdamas į frontą ir atsisveikindamas su mamyte ir broliuku, tėvelis prašė, kad mes nestovokietume ir pasiliktume gerais lietuviais. Priėjęs prie manęs, pabučiavo į abu žandus, prašydamas pasilikti lietuvaite ir subrendus tik už lietuvių tekėti. Jam išvykus, iš Kaukazo kalnyno tarpeklių gavome porą laiškų. Po to jokių laiškų negavome. Į mūsų pasiteiravimus vokiečių "Wehrmacht'as" atsakė, kad jis esąs "vermisst" — pražuvęs.

1944 m. paimamas į kariuomenę ir brolis. Tais pačiais metais dezertyravo. Slapstėsi Lietuvoje tėvo brolio ūkyje. Apie brolių vokiečių "Wehrmacht'as" taip pat pranešė, kad jis irgi esąs "vermisst". Pasilikome mudvi su mamyte. 1944 m. pabaigoje ir 1945 m. pradžioje pro mūsų miestą ėmė pravažiuoti traukiniais ir kitokiomis susisiekimo priemonėmis masės pabėgėlių. Visi kaip vienas tvirtino, kad bolševikai be atodairos šaudė civilius gyventojus, viešai prievartauja moteris. Daug dar įvairiausių baisenybių pripasakojo. Mamytė pasidarė nerami ir vis pasakojo, kad mudvi taip pat turėsime bėgti į vakarus. Bet vis dar kažko delseme.

Vieną rytą mamytė, vykdamą į ligoninę, pastebėjo, kad ir mūsų mieste statomos barikados, už miesto kasami apkasai. Kiekvieną dieną laukėm bolševikų. Rytų pusėje girdėjosi šautuvų, kulkosvaidžių nuolatiniai traškėjimai, o šaudant patrankomis net langai žvangėjo. Tą dieną mamytė manęs į mokyklą neleido. Pati taip pat į darbą nėjo. Per dieną kraustėme į čemodanus ir į kuprines reikalingiausius daiktus. Ir tos pačios dienos vakare įsėdome į traukinį. Patekti į traukinį iš viso nebuvo galima, nes jis buvo perpildytas. Vyrai dar šiaip taip įsibraudavo, bet moterims nebuvo ko ir galvoti. Šio traukinio palydovu kaip tik pasitaikė gyventojas to pat namo, kuriame ir mes gyvenome. Tai buvo gana puikus senyvo amžiaus vokietis. Jis mudvi per langą įkėlė į tarnybinį vagono skyrių.

Traukinys pajudėjo Berlyno kryptimi, palikdamas perone tūkstančius norėjusių į jį patekti. Berlyną pasiekėme tą patį vakarą. Čia taip pat matėsi didžiausias sąmyšis. Miesto gatvėse buvo statomos barikados. Kai kurios vietos buvo aptveriamos spygliuotomis vielomis. Stotyse prie atvažiuosiu traukinių stumdėsi, grūmėsi, vienas per kitą lipdami žmonės. Jokios tvarkos nebepajėgė palaikyti nė geležinkelio policija. Berlyne traukinys išstovėjo visą parą. Kitą dieną vos-ne-vos pasiekėme Potsdamą. Potsdame sužinojome, kad mūsų gyventame mieste jau bolševikai šeiminkauja. Artinasi

jie prie Berlyno. Žmonės dar daugiau pradėjo nervuotis ir visais įmanomais ir tiesiog neįmanomais būdais stengėsi patekti į vakarus. Stotyje prisirinko didžiausia žmonių minia. Minioje mamytė pamatė mūsų gerą pažįstamą agronomą B. Pradariųsi vagono langą šiaip taip prisišaukė. Agronomas, žūt būt, norįs patekti į traukinį, bet, esą, visai neįmanoma, nes žmonės pradėję lipti net ant stogų. Mamytė staugiai atidarė mūsų skyriaus langą, ir abi įtraukėme jį pas save. Atėjęs traukinio palydovas truputį ant mamytės pyktelėjo už sauvaliavimą, bet vėliau atlyžo. Mat, ir jis pats norėjo būtinai išsprukti pas Hildesheim'e apgyvendintą savo šeimą. Jis ten jau buvo pasiuntęs jau prieš porą savaitių. Agronomas labai nervavosi dėl žmonos ir dviejų vaikų likimo. Jis su šeima Lietuvą apleidęs 1944 m. rudenį. Jie buvo apsistoję Dancigo apylinkėje. Pradėjus bolševikams artintis, jis žmoną su vaikais pasiuntęs į Hannover'io miestą. Pats buvęs pristatytas prie apkasų kasimo. Nuo išsiuntimo dienos jokios žinios negavęs. Pats vos bolševikams nepatekęs. Bet jį lydėjusi laimė ir jam pasisekė Berlyną pasiekti.

Traukinys, išstovėjęs vėl parą Potsdame, prisikabino dar kelis vagonus. Į tuos vagonus vien tik moterys buvo įleistos. Pasijudino vakarų kryptimi. Išvažiavę iš Berlyno priemiesčių, džiaugėmės, kad jau tikrai pasieksime vakarus ir išvengsime bolševikų "globos". Traukinys riedėjo tiesiog vėžio greičiu. Prieš pat saulėlydį mūsų traukinys, neprivažiavęs vienos nedidelės stoties, sustojo. Po kelių stovėjimo minučių traukinio palydovas pranešė, kad toliau traukinys nebegalįs važiuoti. Priešakyje net keliose vietose per bombardavimus suardytas geležinkelis. Be to, prieš kelias minutes mūsų traukinys buvęs užpultas dviejų lėktuvų ir iš kulkosvaidžių apšaudytas. Esą, užpakaliniuose vagonuose yra sužeistų ir užmuštų. Lokomotyvas taip pat sušaudytas, ir sunkiai sužeisti abu mašinistai. Tuo tarpu mes, sėdėdami savo kupėje, jokio lėktuvų užpuolimo negirdėjome ir nematėme.

Žmonės pradėjo iš vagonų lipėti ir su visa manta kraustyti vandeniu pažliugusiame panovalyje. Moterys ir vaikai ėmė įvairiais balsais verkėti ir klykti. Vienas aukšto ūgio, plonas, ilgu kaklu vyras, atsistojęs viduryje verkiančių moterų, pradėjo jas raminti. Esą, nereikia pasiduoti panikai. Jis patariąs motėrimis su mažais vaikais ir seneliams bei senelėms vykti pas artimiausius ūkininkus ir ten laukti karo pabaigos. Kiti, jo nuomone, turėtų pėsti žygiuoti iki Elbės upės. Sunkiųjų nešulių reikėtų atsizadėti. Iki Elbės upės esą tik dvylika kilometrų. Tačiau kryžkelėje prikulta lentelė rodė, kad iki Elbės 18 kilometrų.

Kalbėjo dar storas, pilvotas vyras, kuris sakė, kad niekur nereikia bėgti, bet skubiai išsiškirstyti pas vietos ūkininkus.

Gal po valandos laiko moterys su mažais vaikais bei seneliai pradėjo skirstytis, tempdami su

savimi čemodanus ir ryšulius į netoli matomą bažnytkaimį. Didesnioji dalis jaunesnių moterų bei moterys su didesniais vaikais ir nedidelis skaičius vyrų, palikę panovalyje sunkiuosius ryšulius ir čemodanus, ėmė rinktis prie kryžkelės. Ši grupė būtinai norėjo pasiekti Elbės upę ir atsidurti vakariečių žinioje. Šiai "ekspedicijai" vadovauti daugumos pritarimu buvo išrinktas anksčiau minėtas ilgakaklis vyras. Jis prašė vadinti jį Jup'u (kai kuriose Vokietijos vietose Juozą vadina Jup).

Didžioju plentu tai į vieną, tai į kitą pusę žygiavo karių masės. Pasklido gandas, kad kovos jau Berlyno priemiesčiuose vyksta. Kareiviai patarė didžioju plentu neiti, nes gali lėktuvai pulti. Mūsų vadovas parinko siaurą nežymų vieškelį. Gerokai sutemus, keliolikos šimtų žmonių minia pradėjo kelionę pėsčiomis į vakarus. Jų tarpe žygiavome ir mudvi su mamyte bei mūsų bičiulis agronomas. Tuo pačiu keliu važiavo ir dar keliolika arklių tempiamų vežimų. Agronomas padėjo nešti mūsų nešulius, nes savo nieko neturėjo. Jis, mus palikęs, skubiai nuėjo pirmyn, teiraudamasis, ar kartais tarpe arkliais važiuojančių nėra lietuvių. Apklausinėjęs visus važiuojančius ir jų tarpe radęs dvi lietuvių šeimas.

Ūkininko T. šeima su dviem nepilnamečiais vaikais iš Tauragės apskr. norinti pasiekti Braunschweig'o apylinkę ir ten apsistoti pas anksčiau atvykusius jų gimines. Kita ūkininko Š. šeima iš Pagėgių apskr. (Klaipėdos krašto) važiuojanti taip pat į Braunschweig'o apylinkę pas ten gyvenantį pusbrolių. Sako, šeima T. mielai mus pavežėtų, bet jų nedideli arkliukai visai suplušę ir vos galį kojas pavilkėti. Vežimas taip pat baigias irti. Šeimos Š. du stambūs arkliai ir geras vežimas. Žadėję mūsų daiktus paimti į vežimą.

Skubiai pasivijome šias šeimas. Pasirodė, kad šeima Š. mamai gerai pažįstama. Jų vežime sėdėjo storulis ūkininkas, apystorė moteris ir dvi jau subrendusios ir gerokai storokos raudonskruostės dukterys. Ūkininkas Š. ne tik mūsų nešulius, bet ir mus pačias paėmė į savo vežimą. Agronomas atsisakė sėsti. Ėjo pėsčias, priedamas pasišnekėti tai su mumis, tai su tauragiškiais.

Pravažiavome keletą kaimų bei bažnytkaimių. Dabar jau visose pusėse pradėjome girdėti šautuvų, kulkosvaidžių ir patrankų šūvius. Sviediniai prauždavo ir per mūsų galvas. Kartais netoli mūsų krisdavo laukuose. Visur matėsi gaisrų pašvaistės. Kas ką šaudė, — visai negalima buvo susivokti, nes jokios kariuomenės nesimatė. Kai įvažiavome į gana didoką mišką, patrankų šūviai pradėjo dažnėti. Miške kurtinančius balsus skleisdami, sviediniai sproginėjo. Kartais visai netoli mūsų kelio sprogdavo. Priešakyje miško pakraštyje matėsi patrankų blykčiojimai. Kolona sustojo, kad galėtų pasislėpti nuo sviedinių skeveldrų. Žmonės glaudėsi prie ga-

(Tąsa 9-tam psl.)

na storokų buko medžių. Mes taip pat palikome vežimą šalikelyje. Patys įlindome į mišką. Mūsų kolonos vadovas, eidamas šalikeliu, garsiai pranešinėjo, kad niekur iš miško neitume ir palauktume jo sekančio pranešimo. Sakėsi einas pirmyn kelio išžvalgyti. Patrankų šūviai ir sviedinių sproginėjimai pradėjo dažnėti. Netoli mūsų išgirdome moters klyksmą ir vaitojimą. Manėme, kad pataikė sviedinio skeveldra. Agronomas, mus palikęs, nubėgo pas klykiančią moterį. Skubiai grįžęs, pranešė, kad tauragiškio ūkininko žmona apimta gimdymo skausmų ir greit gimdysianti. Prašė mamytės pagalbos. Mamytė turėjo pasiėmusi su savimi įvairių vaistų ir bintų. Pas ūkininką š. pasiskolino žibalinę lempą. Kad šviesos nesimatytų, apdengė lempą ir pačią gimdyvę didele paklode. Mamytė, agronomo padedama, priėmė naujagimį. Šaltyje, svetimos šalies miške, patrankų trenksme ir sviediniams aplink sproginėjant gimsta nauja gyvybė — lietuviukas.

Priešakyje patrankų šūviai nutilsta. Girdime, vadovo balsą, kad pamiškėje šaudžiusios į už kelių ar keliolikos kilometrų esančius bolševikus vokiečių patrankos. Vokiečiai, pakeisdami pozicijas, nuvažiavę pirmyn. Ragino visus išeiti iš miško ir tęsti kelioną. Esą, iki Elbės upės vos 4 kilometrai likę.

Teisybė, vokiečiams nustojus šaudyti, bolševikai taip pat mūsų kryptimi nebešaudė. Agronomas su mamyte gimdyvę su naujagimiu paguldė vežime. Pradėjome judėti. Išvažiavome iš miško jau gerokai prašivtus. Netoliese matėsi Elbės upės vandens. Dar pusvalandis — ir jau mūsų tikslas bus atsiektas. Svarbu patekti už Elbės, o ten, kaip Dievas duos.

Pakalnėn nusileidę, privažiavome dvaro sodybas. Iš priešakyje einančių ir važiuojančių gauname žinią, kad toliau nebegalime važiuoti, nes priešakyje matomose sodybose jau esą bolševikai. Pirmutiniai jau buvę sutikę kelis bolševikų karijus. Kol kas nieko blogo nėra darę. Tik iš vadovo ir dar vieno vyriškio atėmę laikrodėlius. Moterų tarpe pasigirsta verksmai ir aimanos

Iš kažin kur atsirado vienas prancūzų belaisvis, dirbęs dvarre. Užlipo ant cementinio tvoros pamato ir pradėjo drožti kalbą. Kalbėjo visai gerai vokiškai. Apie kalbantį susirinko daugybė moterų ir keletas vyrų. Jis, savo kalboje visai iššlovinęs Sovietų Sąjungą ir jos diktatorių Staliną, pastebėjo, kad bolševikai esą humaniškiausi žmonės. Įvairūs prieš juos skleidžiami gandai esą prasimanymai ir melas. Ragino visus pasilikti ramlioms. Jis, bolševikams pasirodžius, mūsų klausimu pasikalbėsiąs su jais ir mus užtarsiąs. Tuo tarpu iš priešakio atlėkė keletas bolševikų motociklistų ir pora sunkvežimių. Įsakė visiems pasitraukti nuo kelio. Prancūzui liepė lipti nuo tvoros žemyn. Įsikarščiajęs prancūzas tik mosuoja rankomis ir apsiptojęs rėkia

padėkos žodžius Stalinui ir raudonajai armijai. Karys dar kartą kažką suriko ir, išsitraukęs naganą, paleido du šūvius į prancūzą. Prancūzas suriko ir rankas išskėtęs krito į patvorį negyvas. Karys apžiūrėjo kišenes. Matyti, ginklo ieškojo. Kitas karys su blizgančiais antpečiais įsakė visiems pasitraukti nuo kelio ir susirinkti futbolo aikštėje. Greitu laiku šiuo keliu turėsiąs pravažiuoti jų kariuomenės dalinys. Vieni iš jų apsigrėžė ir nuvažiavo atgal, kiti — pirmyn. Nė vienos moters neužkabino. Vienai jaunai mergytei vienas jų net saldainį davė. Moterys apsiraminė.

Visi susirinko į nurodytą futbolo aikštę. Vežimais važiavusieji taip pat į tą pačią aikštę suvažiavo.

Kad būtų aiškesnis vaizdas, papasakosiu apie pačią vietovę: dešinėje kelio pusėje, toliau nuo kelio, dideli dviejų aukštų mūriniai dvaro rūmai. Dvaro rūmai ir dar keli pastatai aptverti aukštu cementiniu mūru. Nuo kelio pusės dideli geležiniai vartai. Virš vartų šeimos herbai iškalti. Aplink dvaro pastatus — dideli ir maži dekoratyviniai medžiai. Prie pat kelio mažas mūrinis vynuogių apžėlęs namelis. Toliau dar keliolika pastatų ir iš molio nukrėstų namelių. Matyti, skirti kumečių šeimoms gyventi. Kitoje kelio pusėje, priešais dvaro pastatus — didelė futbolui žaisti aikštė. Šalia šios aikštės — didelis įvairių medžių apšodintas sodas. Gale sodo nemažas prūdas, nuo lauko pusės tankių krūmų ir didesnių medžių apaugęs. Sodo viduryje stovėjo dvi statinės su skystu, juodu kažkokiu tepalu. Visas sodas apšodintas gyvatvore.

Na, o dabar tęsiu toliau, — sako mergaitė. — Taigi, visiems einant ir važiuojant į futbolo aikštę, prazuvo mūsų agronomas. Po trumpo laiko atbėgo prie mūsų, iš vežimo išėmė visus nešulius ir drauge su savimi ėmė neštis. Mat, jam pasisekė šalia kelio stovinčio gražaus namelio savininko įsiprašyti į vidų. Skubiai per užpakalines duris įsilinkome į mažą virtuvėlę. Čia mus pasitiko aukšto ūgio, dideliais žilais ūsais, apie 90 metų amžiaus senelis. Toje pat virtuvėje pasirodė gal keliais metais jaunesnė gana stora senutė. Senutė mūsų atvykimu nelabai buvo patenkinta. Visą laiką kažką panosėje niurnėjo. Skundėsi, kad jos širdis esanti nesveika, be to, negalinti pakęsti savo namelyje garsios kalbos bei baladojimosi. Pasižadėjome visus jos reikalavimus griežtai pildyti. Matyti, vistiek senutei mūsų pagailo. Po pusvalandžio atnešė mums po mažutį sumuštinį, po poduką kavos ir net į salonėlį paprašė. Salonelis buvo išklotas puikiais arabiškais kilimais. Sienos apkabinėtos šventųjų paveikslais. Nors šioje apylinkėje retai sutinkami katalikai, bet šioje trobelėje kaip tik tokie gyvena. Senukas atnešė gero vyno bonką ir ragino išgerti po stiklą. Pasiskė, kad jis per Pirmąjį didįjį karą su Hindenburgo armija pra-

žygiavęs Lietuvą. Ilgoką laiką gyvenęs Kaune ir vėliau Vilniuje. Ties Daugpiliu buvęs sužeistas. Lietuviai, jo nuomone, labai geri žmonės. Tik vargingai gyvena. Vėliau ilgą laiką tarnavęs užsienio reikalų ministerijoje. Dabar gyvenęs gaudamas pensiją. Be to, dar gaunąs dalį iš sūnaus hitlerinės armijos karininko. Mat, dvaras priklausęs jam. Sūnus vedęs protestantę. Motina buvusi tam priešinga. Baisiai nesutiko su marčia.

Todėl jie ir apsigyvenę šiame namelyje. Turėję net tarnaitę vardu Halka, bet prieš kelias dienas juos apleidusi ir pabėgusi į vakarus. Buvusi ukrainiečių kilmės. Apie bolševikus turėjo susidarys neblogą nuomonę. Jo manymu, nereikėtų per daug dėmesio kreipti į Goebbelso propagandą. Sako, jeigu kur pasigautų moterį, tai nuskriaustų. Tai, esą, buvę ir anksčiau. Bet kad moterys būtų viešai prievartaujamos, jis tuo netikis. Besikalbant pradėjo bolševikų tankai ir sunkvežimiai riedėti. Mamytė, nežinau, kodėl, bet skubiai išsiėmė iš čemodano galeistingosios sesers uniformą ir ją užsivilko. Agronomas visą laiką nervavosi. Pareiškė, kad nakties sulaukęs laukais eisias iki Elbės upės, ir gal kaip nors pasiseksią pasiekti antrąjį Elbės krantą. Mat, jau buvo žinoma, kad už Elbės yra amerikiečių armija. Bolševikų kariuomenė žygiavo porą valandų nesustodama ir niekam nieko nedarydama.

Iš ryto lynojo smulkus lietūtis. Apie pietus išsigiedrijo. Nors šaltokas, bet gana gražus oras buvo. Sekėme per langą bolševikų kariuomenės judėjimą. Matėme, kaip prie mūsų namelio privažiavo ir sustojo nedidelis dengtas sunkvežimis. Iš jo išlipo keturi kariai ir pasibeldė į duris. Senelis atidarė duris ir neprašytus svečius įsileido į vidų. Mamytė ir abu seneliai pasiliko salonelyje. Mudu su agronomu įėjova į virtuvę. Tarp šių keturių karių vienas buvo majoro laipsnį turįs gydytojas. Kiti du apie 50 metų amžiaus sanitarai ir gal kokių 19 metų amžiaus šoferis. Gydytojas visai taisyklingai, bet bloga tarsena prakalbino vokiškai. Paprašė užkaisti jam didelį puodą vandens. Pamatęs mamytę galeistingosios sesers drabužiuose, juokdamasis pareiškė, kad jis ją rekvizuoja. Ji turėsianti jam padėti perišinėti sužeistus karijus. Mat, mamytė jau buvo spėjusi jam pasakyti, kad ji esanti lietuvaitė.

Sanitaras prie namų gonkų prikabino lentą su kažkokiu rusų kalba užrašu. Gydytojas, pasiėmęs vandens, su sanitarais išsikraustė į gonkas. Dabar į šį dvarą pradėjo važiuoti sunkvežimiais ir pėsčiom eiti bolševikų kariuomenė. Atsirado šimtai ligonių. Daugiausia su nutrintomis kojomis ir lengviau bei sunkiau sužeisti bei šiaip sergą kariviai. Gydytojas tik prižiūrinėjo ir įsakinėjo sanitarams ir mamytei aprašioti jų žaizdas.

Įsidrąsinusi ir aš mamytei pradėjau padėti. Gydytojas atrodė labai simpatiškas žmogus. Rodė savo žmonos ir dukrelės fotografijas. Sakėsi vokiškai išmokęs

gimnazijoje, o vėliau universite. Mums besidarbuojant, privažiavo ir apsistojo pilni daržai ir sodas karių. Tuo pačiu momentu sode pasigirdo moterų klyksmai, verksmai, aimanos ir kreipimasis į Dievą pagalbos. Girdėjosi raudonarmiečių juokai ir kartais pasigirdavo vienas kitas šūvis. Mudvi su mamyte pradėjome nervuotis. Gydytojas patarė mamytei nekreipti į tai jokio dėmesio. Ji būsianti saugi būdama jo globoje. Man liepė eiti į kambarį. Moterų verksmai, aimanos ir raudonarmiečių juokai tęsėsi maždaug apie porą valandų. Po to kariai sulipo į sunkvežimius, o kiti pėsti išžygiavo Berlyno kryptimi. Gydytojas pasišaukė mamytę. Parodė ranka sodo link ir paliepė eiti ir atraišioti suraišiotas moteris.

Skubiai su mamyte perbėgome kelią ir atsidūrėme sode. Anksčiau mes galėjome tik girdėti moterų klyksmus ir verksmus, nes sodo pakraštis buvo apšodintas gyvatvore, kuri mažino matomumą. Dabar pamatėme sunkiai įsivaizduojamą ir siaubingą vaizdą: pilnas sodas buvo gulinčių įvairiose pozose moterų. Dalis jų suraišiotomis rankomis, dalis apnuogintomis kūno dalimis. Prie pat tvoros gulėjo pusiau apnuoginta visa kruvina moteris. Mamytė atpažino, kad tai tauragiškė T., kuri prieš kelias valandas pagimdė sūnų.

Patikrino pulsą. Pulsas vos jaučiamas. Nubėgo pas gydytoją prašyti pagalbos. Gydytojas atsakė į sodą eiti. Girdi, atneškite moterį į kambarį. Mamytė, nebudama pavojaus, atsivedė iš virtuvės agronomą. Abu atnešė moterį į kambarį ir paguldė. Nubėgome jau trise vėl į sodą atraišinėti surištas moteris.

Beveik visos moterys buvo suraišiotos taip: nuvilkti viršutiniai drabužiai, suknelės užverstos ant galvos, rankos įvyniotos į sukneles ir virš alkūnių stipriai surištos virvelėmis. Dauguma moterų visai be sąmonės. Su kitomis moterimis taip pasielgta, kad, tur būt, ir tamsiausiose laukinėse tautelėse taip nedrįstama elgtis. Štai netoli statinių gulėjo aukštiełninka moteris. Iki juosmens nunuoginta. Į lyties organus prikimšta tepalo. Šalia jos dar jaunutė mergaitė iki krūčių nunuoginta, taip pat surišotomis rankomis, o ant pilvo tepalu išpaisytas svastika. Čia pat gana stora moteris perversta per statinę. Iki juosmens nunuoginta. Toliau gal kokių 12 metų išprievartauta mergaitė raitosi ant žemės. Visa kruvina. Netoli prūdo viena jauna mergina paštininkė visai nuogai nurengta. Rankos prištos prie obels šakos. Kojomis vos pasiekia žemę. Ant rugaros mėlynu paišeliu išpaisytas panašus į Goeringą, priešakyje į Hitlerį paveikslas. Paštininkės uniforma sutrypta į purvą. Prūde iki juosmens vandenyje įgrūstos keturios moterys. Randame suraišiotas ir abi pagėgiškes merginas. Dar ištraukiame iš gyvatvorės krūmų įkištą ploną liesą merginą. Grįžta nuo gydytojo mamytė.

Sako, gydytojas į sodą atsisakęs eiti. Dėl sužalotos mergaitės nieko nepasakęs. Apdegintai moteriai davęs gelsvo tepalo ir bintų. Moterys viena po kitos pradeda atsigausti. Visos išbalusios, pageltusios.

Atsirado dar viena jauna, gana graži ir gerai atrodanti moteris. Mamytė paklausė, kaip išvengė šių moterų likimo. Ji papasakojo, kaip visa tai atsitiko. Esą raudonarmiečiai apsupę aikštę ir įsakę visiems ją apleisti bei susirinkti ant keliuko, einančio tarp sodo ir aikštės. Iš ten visus vaikus ir vyrus suvarė į dvaro daržinę. Moteris ir augštesnės mergaitės suvarė į sodą. Ji tada supratusi, kad bus blogai ir pati pribėgusi prie jauno karininko ir pasisiūlus. Menamai sausesnės vietos ieškodama, ji nuviliojusi karininką toliau už sodo ir tik su juo vienu turėjusi reikalą. Kitos moterys pasakojo, kad tos mergaitės bei moterys, kurios nerodžiusios pasipriešinimo, nebuvo suraišijamos. Bet kurios priešinosi arba klykė, toms suraišiojo rankas. Po to po keliasdešimtis karių jas prievartavę. Pora mergaičių bandžiusios bėgti į laukus. Į jas buvo šaudoma.

Agronomas nubėgo ir iš daržinės išleido uždarytus vaikus ir vyrus. Vyrai pasakojo, kad jiems su vaikais buvo įsakyta neiti iš daržinės ir užsilaikyti ramiai. Esą, kurie neklausysią jų įsakymo, būsią šaudomi. Paleisti vyrai ir vaikai susirado išprievartautas ir net sužalotas motinas ir žmonas. Po truputį sodas pradėjo tuštėti. Pagėgiškės mergaitės verkdamos bėginėjo po sodą, ieškodamos motinos. Jų žodžiais, motina pasišalinusi nuo jų prieš pat raudonarmiečių apsupimą. Sakiusi, einanti savo reikalui. Mudu su agronomu padėjome ieškoti. Niekur negalėjome surasti. Nutarėme, kad greičiausiai ji bus prūde paskan-dinta. Eidami apie prūdą, tankiuose karklynų krūmuose, ant aukštesnio karklo, pamatėme pasikoriusią moterį. Ant žemės gulėjo didokas geležinis kablys. Pasikorusi ant gana storokos karklo šakos ir gerokai nuo žemės pakilusi. Galėjome ją pasiekti tik kablo pagalba. Šiaip taip šaką prilenkę, atpalaiduojam nuo virvės. Ar ji pati pasikorė, ar ją kariai pakorė, sunku buvo nustatyti. Atrodė, kad ji, būdamą toliau nuo sodo, matė kas sode dėjos su moterimis ir pati kabliu prilenkė šaką bei užrišusi virvę apie kaklą ją paleido.

Moterį atnešėm ir atidavėm vyrui ir dukterims. Manau, kiekvienas gali suprasti, kokia baisi širdgėlą teko pergyventi šiai šeimai.

Apsitvarkę grįžome į trobą. Gydytoją su sanitarais radome susinervavusį. Pasirodė, kad gydytojas turėjęs drauge su daliniu išvykti, bet niekur nebuvo šoferio. Vėliau susiprato pasižiūrėti į sunkvežimį. Ten jis rado visai girtutėlių šoferį. Mat, šoferių alkoholinių gėrimų ir visai nu-senoko sandėlių. Prisi-gėrė įvairių alkoholinių gėrimų ir visai nu-

silakė. Atsargai dar pora vyno bonkų į kišenę įsikišo. Gydytojas su sanitarais iškrapštė iš sunkvežimio šoferį. Davė uostyti kažkokių vaistų, ir po pusvalandžio išvažiavo. Troboje radome jau gerokai atsigavusią gimdyvę, kuri papasakojo, kad dauguma karių, radę ją gulintą su naujagimių vežime, nelietę, bet vienas jaunas vaikigalis vis ragino būtinai ir jai eiti. Ji nesikėlus. Tada jis, patvėręs ją, ištraukė iš vežimo ir atsitempė į sodą. Vaikutis palikęs vežime. Agronomas surado jos vyrą ir atsivedė į kambarį. Vyras papasakojo, kad jis, grįžęs iš daržinės, radęs vaikutį visą pamėlynavusį — negyvą. Be to, vyras pasakojo, kad kariai galėję moteris niekinti ir toje pat futbolo aikštėje, bet kadangi aikštė buvo pažiugusi vandeniui, tai jie nutarę moteris varytis į sausesnę vietą — sodą. Jis, mat, gerokai supranta rusiškai ir girdėjęs jų pasikalbėjimus. Vyras, porą žodžių taręs žmonai, grįžo pas pasilikusius vaikus. Tuoj pat uždusęs grįžo atgal ir pranešė, kad kažkas davęs įsakymą kuo greičiausiai visiems apleisti šią aikštę ir vykti atgal. Agronomas su vyru, įsukę moterį į paklodę, nunešė į vežimą ir paguldė. Po pusvalandžio aikštė liko visai tuščia. Pasilikome tik mudvi ir agronomas.

Vakare senukai, garsiai sukalbėję poterių, nuėjo miegoti. Mes, pergyvenę tiek daug išpuodžių, negalėjome užmigti. Patyliai kalbėjome iki aušros. Mamytė papasakojo, kad ji anksčiau grįžusi iš sodo ir paprašiusi, kad gydytojas išduotų jai kokį nors raštelį, kad kiti raudonarmiečiai mudviejų neliestų. Gydytojas ilgokai delsęs. Išsiėmęs bloknotą ir parašęs raštelį. Raštelyje ne "gydytojiškai", bet kaligrafiškai rusų kalba parašyta: "Pažymėjimas. Pažymiu, kad (abiejų pavardės ir vardai) nėra vokiečių, bet SSSR pilietės — lietuvių. Į Vokietiją atgabentos prievarta. Jos daug man padėjo slaugyti raudonarmiečius".

Toliau neišskaitomas parašas ir mažas apvalus anspaudėlis.

Grįžkime prie tolimesnių mergaitės pasakojimų.

Jau gerokai praušus, agronomas virtuvėlėje, o mudvi salonėlyje užmigome. Pabudome tik apie 10 val. ryte. Senukai jau atsikėlę. Patys valė priterštą priebutį ir trobą. Girdime, prie priebučio kalbasi senukas su kariais. Aš skubiai įbėgau į senukų miegamąjį ir palindau po senutės lova. Girdžiu, senutė taip pat įeina į miegamąjį. Troboje mamytė su raudonarmiečiais aiškinasi, senukas jai pritaria. Raudonarmiečiai išėjo. Išlindau iš palovės. Senutė klupojo prieš namų pasidarytą mažą, pavadintą altorėliu, ant kurio stovėjo dvi žvakidės, kelios maldaknygės, o prie sienos prikaltas beveik žmogaus dydžio kryžius. Girdžiu, ir vėl keli kariai įeina į trobą. Kalbasi su mamyte. Senukas išvedamas iš salonėlio ir virtuvėje uždaromas. Skubiai lendu po lova. Mamytė pradeda ne savo balsu klykti, šaukdama:

10 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —SATURDAY, JUNE 25, 1955

"Gelbėkite, jie mane prievartauja".

Vėliau mamytės balsas nutilo. Girdėjosi tik karių kalbos ir juokai. Keli jų įėjo į miegamąjį ir pradėjo tartis. Garsiai juokėsi. Kalbino senutę. Senutė garsiai skaitė visų šventų litaniją. Girdžiu, kad jie ir senutę pradeda nuo altoriaus traukti. Senutė ne savu balsu ėmė rėkti. Sienoje pasigirdo trąkstelėjimas. Senutė dar porą kartų dusliai surėkė ir nutilo. Pasigirdo karių šnypštimas ir juokai. Troboje viskas nutilo. Atsargiai išlindau iš palovės. Žiūriu, senutė guli ant grindų aukštelinėka. Peršokau per ją ir nubėgau į salonėlį. Mamytė, gulėjo ant grindų kelių karių išprievartauta ir vos gyva. Iš virtuvės pasišaukia agronomą ir senuką. Priėjome prie senutės. Senutė gulėjo vis dar toje pačioje padėtyje. Viena ranka buvo atmesta ant grindų, o kita sugniaužta į kumštį gulėjo ant krūtinės. Visas kumštis kruvinas. Čiupinėjam pulsą. Neveikia. Kūnas ėmė stingti. Vadinas, mirusi. Atidarėme sugniaužtą kumštį. Kumštyje pilna suskaldytų kryžiaus liekanų. Matyti, senutė stipriai laikėsi prie sienos prikauto kryžiaus. Kariai, negalėdami jos atiraukti, užkišo durtuvą už kryžiaus mūkos ir ją suskaldė. Purpurinės mūkos dalelės suaižėjo, sužeisdamos senutės ranką. Pasišaukėme senuką. Įėjęs senukas susiėmė rankomis galvą ir pradėjo rėkti "Unglaubig, un-glaubig" — netikėtina, netikėtina. Apsiraminęs senukas padavė man raktą ir paprašė nueiti į dvarą ir pranešti apie įvykį marčiai. Abu su agronomu apžvalgėme aplinką. Niekur jokio kario nesimatė. Skubiai perbėgau daržą. Raktas man visai nebuvo reikalingas, nes mažieji varteliai buvo atidari. Dar kartą apsidairiau ir skubiai per užpakalines rūmų duris išmukau į dvaro rūmus. Dvaro rūmų durys buvo atidaros. Įžengiau į vieną kambarį. O Viešpatie! Matau, keli bolševikai trūsiąsi spintose. Šoku atgal bėgti. Vienas iš

ten buvusių karių ėmė vyti. Pasivijo jau lauke. Griebė už kamos ir ėmė tempti į vidų. Pradėjau klykti, rėkti, kaip katė draskytis. Jam į pagalbą atbėgo dar du kariai. Nešte įsinešė į vidų... Mačiau senų, jaunų ir visai jaunučių karių veidus. Girdėjau jų biaurius šnypštimus. Vėliau visai nieko nemačiau ir nieko negirdėjau. Kai atgavau sąmonę, šalia manęs klupojo agronomas. Jis šlapiu skuduru trynė mano smilkinius. Neštinau nusinešė į (Tęsinys 11 psl.)

Why Swelter?

With 2 speeds and electrically reversible motors, the new Hunter 18" and 22" window fans are outstanding values. Quiet and powerful (18" model delivers 2500 CFM; 22" delivers 3400 CFM). Ideal for small apartments, etc. Beautiful modern styling with ivory baked enamel cabinet and silver finish safety grille. Adjustable side panels for easy installation.

Phone us or come in for a demonstration.

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE AND FURNITURE CO.

2876 WEST CERMAK ROAD
Bishop 7-3333

Open Monday and Sat. Evenings

Kad Jūsų pinigai atneštų daugiau pelno ir kad kiekvieni atveju jie būtų saugiai apdrausti — padėkite juos pas mus. Tai paprasčiausias ir saugiausias dalykas!

APTARNAUJA JUS NUO 1922 METŲ.

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASS'N.

1447 SO. 49th COURT, CICERO, ILLINOIS
Telefonai: TOWNHALL 3-8131—8132 Juozas Gribauskas, vedėjas

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSU INSULIACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas įrengti savo namą žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SOUTH HALSTED STREET Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

trobelę. Radau mamytę visai išbalusią, akys giliai įdubusios ir jau sėdinčia. Senukas klupojo prie senutės lavono. Agronomas dar kartą nuėjo į dvarą. Ten taip pat rado senukų marčią ir trys jos dukteris išprievartautas. Dieną anksčiau jos buvo išvenkusios, prievartavimo. Pas jas buvo apsistojęs dalinio vadas su keliais karininkais. Pranešęs apie senutės mirtį, grįžo atgal.

Prieš tai senukas mūsų buvimu nelabai buvo patenkintas, bet dabar jau verkdamas prašė nepalikti jo vieno. Girdi, ką rasite, imkite ir valgykite. Sandėliuke esą įvairių gėrimų. Jam jau visko užteksią. Jis manęs, kad su šiuo pasauliu jam greit teksią skirtis.

Vakarop staigiai į kambarį įsibrovė du kariai. Ieškojo galestingosios sesutės. Pamatę mamytę, įsakė jai ir man skubiai apsirengti ir drauge su jais vykti į vieną didesnę bažnytkaimį. Esą, juos atsiuntęs vakar čia buvęs gydytojas. Po vienos, ilgiausiai po dviejų dienų, girdi, būsime laisvos.

Mamytė visai atsikalbinėjo. Rodė, kad ji serganti. Kalbos negalėdama, negalėjo jiems ką nors daugiau paaiškinti. Kariai pradėjo pykti. Išsiėmė iš makšties nagana. Girdi, jie šausią. Negalėdami nei geruoju, nei piktuojų įkalbėti, paėmė vienas už vienos, antras už antros rankos ir išsivedė į lauką. Vienas dar grįžo į trobą ir pasiėmė mamytės rankinuką. Rankinuke turėjome kelis šimtus markių. Nors iš karto jie sakė, kad mes abi turime vykti, bet, matyti, mane pamiršo pasiimti. Nuo tos valandos daugiau mamytės nemačiau. Vėliau sužinojau, kad minėtame bažnytkaimyje dvi dienas išbuvęs kažkoks bolševikų dalinys, kuris išvažiavęs Berlyno kryptimi. Agronomo manymu, jie mamytę, kaip "SSSR pilietę", išvežė į "plačiąją tėvynę".

Mirusią senutę agronomas su senuku šiek tiek aptvarkė ir paguldė į lovą. Ketvirtą dieną, jau gerokai pradėjusią dvokti, atvažiavę trys senyvi vyrai įsidėjo į karstą ir išvežė palaidoti. Nei martį, nei jos dukterys nepasirodė. Senukas taip pat negalėjo palydėti, nes susirgo ir pats vienas net iš lovos negalėjo pasikelti. Jį slaugėme mudu su agronomu. Agronomas, aštuonias dienas išbuvęs, vieną vakarą apleido mus. Sakėsi vyksiąs prie Elbės upės, o iš ten kaip nors bandysiąs pasiekti amerikiečius. Man paliko 500 markių. Mat, mamytė buvo išsivežusi visus pinigus. Aš, likusi viena, senuko nei pakelti, nei jį slaugyti nepajėgiau. Nuėjusi į dvarą, pranešiau marčiai, kad ji padėtų senuką slaugyti. Marti prašė dar vieną naktį iškentėti. Tikrai, rytojaus dieną atėjo du vyrai ir senuką, įsidėję į neštuvus, nusinešė į dvaro rūmus. Namelio duris užrakino. Aš taip pat su nešuliais atsiradau dvaro rūmuose. Turėjau nakvoti virtuvėje ant senos sofas. Padėjau dvare dirbti ūkio darbus. Nebuvau niekur užsiregistravusi. Šeimininkė pradėjo reikalauti, kad aš arba

užsiregistruočiau, arba apleičiau jos namus. Esą išleistas įsakymas visiems svetimšaliams registruotis. Registruotis bijojau. Bijojau, kad bolševikai neišaiškintų mano tautybės ir neišsivežtų į Rusiją. Gailėjausi, kad drauge neišvykau su agronomu. Buvau sudariusi planą registruotis kaip vakarų Vokietijos gyventojas. Bet vis delsiu, tikėdama, kad mamytė grįš.

Baigiant trečią savaitę, vieną popietę pamačiau kelis šimtus civiliais rūbais apsirengusių vyrų žygiuojant keliu (tarp jų buvo ir kelios moters). Dauguma iš jų prisisegė olandų ir prancūzų vėliavėles. Priėjau prie kelio. Tarp žygiuojančių vyrų pamačiau dar iš repatriantų stovyklos laikų gerai pažįstamą V. Jis taip pat buvo pasipuošęs olandų vėliavėle. Tempė dar su vienu olandu mažą vežimėlį, kuriame buvo sudėta jų manta. Sakėsi, kad jis buvęs paimtas į kariuomenę. Baigiantis karui dezertyravęs. Slaptėsis iki karo pabaigos pas jam iš anksčiau pažįstamą olandą. Šis olandas dirbęs raštinėje. Turįs iš raštinės pasivogęs įvairių blankų ir antspaudų. Jam taip pat padirbęs dokumentą, kad menamai jis esąs olandas. Vienai lietuvių šeimai irgi padaręs dokumentus kaip Bremeno gyventojams (jos minėta šeima jau penktį metai kaip Amerikoje). Ragino ir mane drauge su juo eiti. Skubiai nubėgau į dvaro rūmus. Paršiau mamytei raštelį. Vis, mat, tikėjausi, kad ji gali grįžti. Raštelyje pažymėjau, kad aš išvykau į Hildesheim apylinkę pas buvusį mūsų traukinio palydovą, šeimą. Atbėgau prie jų su reikalingiausiu daiktų ryšulėliu. Kitus nešulius palikau dvare. Dvaro savininkei aiškinau, kad po savaitės grįšiu ir paliktus daiktus atsiimsiu. Manęs jau laukė vienas olandas vardu Anton, ir mano pažįstamas V. Jie man įteikė liudijimą, kuriame buvo pažymėta, kad aš nuo 1942 m. dirbau viename fabrike kaippo Olandijos pilietė. Pavardę ir vardą įrašė: Otilie van Hulsten. Gavau ir olandišką vėliavėlę.

Visi priėjome prie pat Elbės upės, kur sutikome kelis raudonarmiečius. Tie sustabdė ir liepė grįžti atgal. Grįžti į tą pačią stovyklą, kurią jie savavališkai apleidė. Žmonės pradėjo rekti, protestuoti ir reikalauti būtinai juos praleisti. Jiems, esą, nusibodo stovykloje sėdėti. Jų laukia motinos, žmonos ir vaikai. Kelis vyrus, kurie slaugiausią kalbėjo, raudonarmiečiai išsivedė iš minios ir nusivarė į vieną šalia kelio stovintį namą. Likusieji pradėjo nerimauti. Visi susispietė į vieną krūvą. Olandai pirma (mat, jų daugiau buvo), o prancūzai paskui sugiedojo savo tautų himnus. V. pradėjo nerimauti. Jis vis bėgo į paupį ir grįžo atgal. Grįžę suimtieji vyrai pranešė kitiems, kad juos sovietai įtikinę, jog per Elbę jie nebūsią praleisti ir privalą grįžti į buvusią stovyklą. Vėliausiai po savaitės jie tikrai būsią paleisti į namus. Jie vėl visi susispietė pasitarti. Mane patvėręs

už rankos, V. nutempė į nedidelę karkliukų apaugusią užuolanką. Parodė tarp karklų paskendusį mažą sportinį laiviukštį, Saulėlydis. Olandai ir prancūzai parėkavę, patriukšmavę, grįžo atgal. Mudu, sutupę krūmuose, laukėme sutemos. Gerokai sutemus, šiaip taip laivelį ištraukėme į krantą. Plėšėme drabužius ir kaišiojome laivelio skyles. Įstūmėme laivelį į vandenį. Laivelis laikėsi vandens paviršiuje. V. surado ilgoką kartelę. Įlipom į laivelį ir pradėjome stumtis į sraunius Elbės upės vandenį. V. vairavo, o aš vis dar kaišiojau rūbų skutes į laivelio skyles. Vanduo į laivelį tik po truputį sunkėsi. Atsitolinom gan tolokai nuo išplaukimo vietos. Artinomės prie kranto. Dar tik keli metrai, ir jau būsime laisvi. Deja, laivelis užkliuvo už akmenų. Suskilo į gabalus ir su visa mūsų manta nuplaukė pavandeniu. V., būdamas geras plaukikas, nepametė galvos.

Surinka man laikytis jo paduotos kartelės. Įsikabinusi laikausi abiem rankom. Srovė traukia pirmyn. V. pasiseka įsikabinti į pasvyrusį krūmuokšnį. Šiaip taip išlipa ant upės kranto. Paskui ištraukia ir mane. Išlipome peršlapę ir pasileidome per laukus vakarų kryptimi. Niekur nė gyvos dvasios nesimatė. Suradome plentą. Čia sutikome du amerikiečius karius. Jie su mumis negalėdami susikalbėti, nusivedė į savo būstinę. Čia susirado vienas vokiškai kalbąs amerikietis. Išaiškinome jam savo padėtį. Liepė nuvesti mus pas vieną ūkininką, kuris privalas leisti išsidžiovinti ir pernaktvoti. Kitą dieną vėl pas juos privalą atvykti.

Kai rytojaus dieną atvykome pas amerikiečius, jie mus įsodino į mažą sunkvežimį ir, atvežę į lenkų gyvenamą stovyklą, paleido. V. dar tą pačią dieną apleido stovyklą ir išvyko į Harco apylinkę pas savo šeimą. Aš dar porą savaitių gyvenau pas lenkus. Vėliau persikėliau į lietuvių stovyklą. Na, apie stovyklinį gyvenimą neverta nieko ir kalbėti. Aš asmeniškai buvau labai patenkinta. Gal tik tiek turėjau nemalonumų, kad tris kartus buvau "išskryninguota". Du kartus vėl gražino į stovyklą, bet trečią kartą jau nebegražino. Į Ameriką atvykau kaip vokiečių, nors vokietai niekuomet nesijaučiau ir dabar nesijaučiu. Dedu centą prie cento ir, jeigu tik bus laisva Lietuva, grįšiu į ją. O gal ten dar rasčiau, jeigu ne tėvelius, tai nors brolelį.

Taip baigė pasakoti mergaitė.

PS. Šių atsiminimų pasakotoja sakosi mačiusi lietuvių laikraščiuose tokia pat pavarde agronomą, kuris gyvenęs kažkokioje Pietų Amerikos valstybėje. Jeigu tai būtų tas pats agronomas, kuris ją išgelbėjo, ji būtų labai dėkinga, jei jis parašytų laiškutį ten pat gyvenančiai p. M. R., kuri turinti jam svarbią žinią.

Chicagoje išeinąs vokiečių kalba mėnesinis žurnalas "Die Hausfrau" (Šeimininkė) kartais nuo karto kai ką įsideda ir iš Lietuvos bei lietuvių gyvenimo. Š. m. birželio mėnesiui skirtame numeryje idėtas visą puslapį užimęs spalvotas paveikslas. Paveiksle matomas namas ir prie jo didelis papuoštas lietuviškas kryžius. Apačioje paveikslo užrašas — "Auswandererkreuz" eines lit. Fluechtlingslagers bei Schweinfurt" (Išveivų kryžius, pastatytas lietuvių tremtinių prie Schweinfurto). J. S. (Pabaiga)

IRENGIU TV ANTENAS,
taisau visų modelių
RADIO, TELEVIZIJOS
ir **ELEKTROS** aparatus
BALYS BRAZDŽIONIS
4040 So. Francisco Ave.
LAfayette 3-7685

Aleksas Brinas
GENERAL CONTRACTOR
● Naujų namų statyba
● Namų remontavimas
● Vidaus įrengimai
● Garažų statyba
20 metų patyrimas
Greitas ir sąžiningas darbas
4339 S. Hermitage Ave.
FR 6-3922 LA 3-9719

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ
visus mokesčius čia sumokėjus
100% apdrausta
DRABUZIAI GYDUOLĖS
ir t. t.
Jūsų giminės garbą bei jokių jiems išlaidų
CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.
220 SO. STATE ST., CHICAGO
Tel. WAbash 2-9354
Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

NEIŠKITE —
RYTOI GALI BUTI PERVELU!
Jei norite užtikrinti savo namus, baldus, automobilą ir šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento arba brokerio, kad išsiginātu jums palia per mūsų kompaniją. Nelaimei iškilus neturėsite inku nemalonumu.
"Mes esame nimmaklasia" nariai Chicago Board of Underwriters
O'MALLEY & McKAY, Inc.
222 WEST ADAMS STREET
Telefonas Central 6-5200
General Agentai šiuo Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
IMPERIAL INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

Dėl prasidėjusių vasaros atostogų per vasarą Naujienų Literatūros priedas nebus leidžiamas.

KNYGŲ PASAULY

"Dabartinės lietuvių kalbos žodynas", kurį leidžia TERRA, lietuvių visuomenėje sukėlė didesnę susidomėjimą, negu leidykla buvo laukusi. Į leidyklos šauksmą prenumeravimu palengvinti žodyno paruošimo ir leidimo darbus, pirmieji atsiliepė K. Augustas, P. Miller (du egz.), Dr. J. Bajerčius, St. Daunys ir Bronius Kviklys. Toliau seka Vikt. Kučiauskas iš Tasmanijos, Dr. P. Zalatoris, B. Ivanauskas, Peter J. Gudelis, kun. J. Žilys, V. Prižgintas iš Los Angeles, C. F. Steponis, kun. A. Sušinskas net su trim prenumeratom, Povilas Abelkis, Povilas Gaučys, kun. L. Musteikis, L. Banevičius iš Clevelando, Ant. Skrebys ir kt. Žodyno spaudos darbai jau pradėti, ir rugpiučio mėnesį žodynas ims lankyti skaitytojus.

Jurgio Jankaus romanas "Nuostabus krepšys" jau surinktas ir pradėtas spausdinti. Knygoje vaizduojamas žemaitis Matutis, kurį rusai sugauna ir išveda 25 metų kariuomenės tarnybon, ten užmiršta ir tik senatvėj paleidžia į namus. Veikale seno kareivio tragedija simbolizuoja ir mūsų kenčiančio krašto tragediją. Knyga parašyta įdomiai, stipri intryga, spalvinga vaizdais ir nuotaikomis, kaip ir visi J. Jankaus veikalai, neišvengs skaitytojų susidomėjimo.

Jurgio Savickio "Žemė dega" baigiama rinkti. Pirmasis šio didžiulio ir įdomaus

veikalo tomas pasirodys dar šią vasarą, greičiausia rugpiučio mėnesį, antrasis seks dviem mėnesiais iš paskos. Šioje atsiminimų ir užrašų knygoje Jurgis Savickis vaizduoja Europos ir Lietuvos tragediją 1939-1946 m., parodydamas mums daugelį dalykų visai iš kito matymo taško, negu mes juos žinome. Daugeliu atžvilgiu "Žemė dega" bus sensacinga knyga.

Prof. P. Čepėnas atidavė knygų leidyklai TERRA išleisti "Tarptautinių žodžių žodyną". Pirmoji šio žodyno laida išleista dar neprikl. Lietuvoje. Kaip atsimename, tai buvo imponantiškas apie 1280 psl. veikalas, gerai ir įdomiai paruoštas, tapęs būtinybe kiekvieno inteligento bibliotekoje. Antrojoje, dabar "Terros" parūpinamoje laidoje, žodynas bus papildytas, įvedant keliasdešimt puslapių naujiems, per paskutinius du dešimtmečius iškilusiems tarptautiniams žodžiams. Ši knyga iš spaudos išeis sausio ar vasario mėnesį.

Jurgis Jankus "Terros" leidyklai atidavė patį didžiausią ir pagrindinį savo veikalą Pušis. Knyga mums neprastai didelės apimties ir bus išleista greičiausia trim dideliais tomiais. Autorius šiuo metu baigia paskutines veikalą pataisas. Bent pirmasis romano tomas turėtų pasirodyti dar prieš Kalėdas.

Rašytojas Stasius Budavas parašė naują romaną

Skaitykite "N-nas"

THE TRUTH IS

PIECES OF LIBERTY

THE STATUE OF LIBERTY, A GIFT OF THE FRENCH PEOPLE, WAS DELIVERED TO US Dismantled in 214 packing cases, the statue was pieced together and set on a pedestal costing about \$200,000, which money was raised by public subscription.

CHINESE COIFFURE

To show their loyalty, male Chinese had to wear their hair in queues (we call them pigtails) during the Manchu rule (Ch'ing Dynasty). After 1911 and the overthrow of the Manchus, millions of Chinese cut off their queues as an act of freedom.

SUBSCRIPTION TO SAFETY

WHEN YOU BUY U.S. SAVINGS BONDS YOU ARE SUBSCRIBING TO YOUR OWN FINANCIAL SECURITY AND TO THE SAFETY OF YOUR OWN COUNTRY.

INVEST IN SECURITY

ENROLL IN THE PAYROLL SAVINGS PLAN WHERE YOU WORK. REMEMBER, BETTER-THAN-EVER SAVINGS BONDS ACCUMULATE INTEREST OVER A PERIOD OF 19 YEARS 8 MONTHS.

anglų kalba "A Fog on the Highway" (Rūkas ant didžiojo kelio). Kitas jo romanas, "The Forbidden Miracle", pasirodęs šių metų pradžioje, sėkmingai platinamas tarp amerikiečių skaitytojų. Daug šios knygos įsigyja Maine vasarotojai.

—Su keturiom kojom ir su plunksnom,—kas per paukštis? Ne tik šią, bet dar virš 1,000 mįslių ir joms atsakymus rasite "Mįslių knygoje". Naujienose ši knyga kainuoja \$1.00.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS.

AUTO TAISYMAS IR GASOLINO STOTIS

Atliekami lyginimo ir dažymo darbai. Taisomi motorai, stabdžiai, transmisijos ir t. t. MOBILGAS benzinas, Firestone padangos, baterijos ir automobiliams dalys.

1934 W. 59th Street Tel.: Grovehill 6-9136

M. ČESAS, patyręs automobilių specialistas

BUDRIKO KRAUTUVĖ

Televizijos ir Jewelry Skyrius
RANKINIAI LAIKRODĖLIAI NUPIGINTI 40%

DIDELĖS NUOLAIDOS TELEVIZIJOMS
IŠPARDAVIMAS KAD NIEKO NELIKTŲ
100 TV SETŲ UZ PUSĖ KAINOS

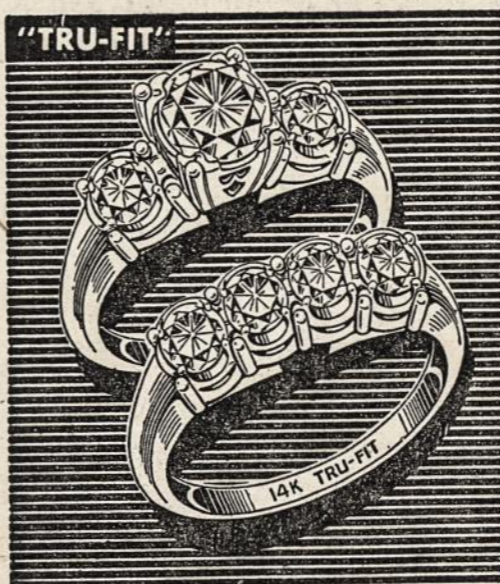

Console-Television

	Buvo	Dabar
17 col. Travler TV	\$159	\$ 89
21 col. Travler TV	198	109
21 col. Kombinacijos TV	450	250
17 col. Console, blonde TV	200	125
17 col. Zenith TV	159	120
17 col. Admiral TV	159	120
21 col. Admiral TV	198	119
21 col. Philco Console	250	198
21 col. G. E. console	250	198
21 col. Wells Gardner	250	145
24 col. Admiral	245	159
27 col. Sentinel console	400	198
Capehart console		\$99
Arvin portable 17 col. TV setas		\$99
Vartoti TV setai, \$19 ir aukščiau		

Radio laikrodžiai,	buvo \$29	dabar \$16
Philco radio laikrodžiai,	buvo \$38	dabar \$19
Mažos radios, Philco, Admiral		\$14.00
Maži Elektriniai Phonografai		\$4.00
3-speed Phonografai	buvo \$29	dabar \$15
Automatiškas Record Changer Phonograph	buvo \$89	dabar \$49
Console Radio-Phonograph	buvo \$200	dabar \$99
Philco Short Wave ir A. M. radio	buvo \$200	dabar \$99

GOLDEN BARONESS

KAINOS NUO \$5.00 IKI \$300

Deimantiniai žiedai nuo \$25 iki \$900.

32 šmotų sidabruotas stainless steel stalo setas, vertės \$29, \$18.00

52 šmotų Wm. Rogers silver, vertės \$39, už \$24.00

Gražioje dėžutėje. Elektrinės plaukams kirpti mašinėlės (clippers), importuotos iš Vokietijos, po \$9.95

Didelis, 8 dienom užsukamas sieninis laikrodis, su geguže, kuri kukuoja, vertės \$29, už \$14.50

LENGVI IŠSIMOKĖJIMAI!

JOSEPH F. BUDRIK

3241 So. Halsted Street

ATDARA SEKMADIENI NUO 10 IKI 5 VAL. PIRMADIENIAIS IR KETVIRTADIENIAIS VAK. IKI 9:30. KITOMS DIENOMS IKI 6 P. M.

Pasiklauskite Budriko Radio Valandos iš stoties WHFC, 1450 kil. Ketvirtad. vakarais nuo 6 iki 7 val. su orkestru ir dainininkais.